

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LX

Нови Сад, септембар 1988
Број 9

ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКА И ХУМАНИТАРНА АКТИВНОСТ ОПШТИНСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ АДВОКАТА У НОВОМ САДУ

Бесплатна правна помоћ

Адвокати ООА у Новом Саду о уставним променама: прихваћен
Нацрт амандмана на Устав СР Србије који је усвојила
Скупштина СР Србије

Помоћ пострадалима од поплава на југу Србије

Следећи потребу најширег ангажовања радних људи и грађана у друштвено-политичким активностима о уставним променама, Општинска организација адвоката у Новом Саду на својој конференцији одржаној 22. 9. 1988. године у просторијама Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду, донела је више закључака у том циљу.*

На Конференцији је усвојен закључак о изражавању пуне солидарности са Србима и Црногорцима и припадницима других народа и народности на Косову.

Интегрални текст закључка гласи:

Адвокати Новог Сада једнодушно изражавају пуну солидарност са Србима и Црногорцима и припадницима других народа и народности на Косову, који су обесправљени и изложени нечуеном терору, нападима на живот и интегритет, људско достојанство и насртајима на имовину, част и слободу и друга права, од стране албанских националиста и сепаратиста.

* Након предаје у штампу рукописа за септембарски број, уследило је обиље догађаја чија је актуелност налагала краће рокове штампања него што их „Гласник“ као месечник обезбеђује, па уз садржај овога броја, као специјални прилог, доносимо текстове о друштвено-политичкој и хуманитарној активности Општинске организације адвоката у Новом Саду, као и дневни ред за ванредну Скупштину Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду, заказану за 15. 10. 1988. године.

Адвокати Новог Сада изражавају незадовољство и протестују због нерешавања косовске драме и опортунизма државних и партијских органа у протеклим годинама, и захтевају ефикасну и енергичну акцију за успостављање уставности и законитости у САП Косово.

Адвокати Новог Сада спремни су да обезбеде бесплатну правну помоћ:

— свим жртвама контрареволуције на Косову чија су основна људска права и слободе повређена или угрожена услед терора албанских сепаратиста

— свим грађанима СФРЈ који су изложени злостави, казном или другом прогону или другим мерама репресије због слободног изражавања мишљења у расправи о уставним променама и другим јавним иступањима.

Овај закључак објавиће се у „Гласнику“, „Дневнику“, „Политици“, а примерак ће се доставити и Социјалистичком савезу града Новог Сада.

Осим тога, на конференцији је, након дискусије, једногласно донет закључак да се организује јавна расправа о амандманима на Устав СР Србије у Општинској организацији адвоката у Новом Саду, која је одржана дана 29. 9. 1988. године у просторијама АКВ у Новом Саду.

На расправи је усвојен закључак да се прихвата Нацрт амандмана на Устав СР Србије који је усвојила Скупштина СР Србије, о чему објављујемо посебан извештај.

Истовремено, одлучено је да се ванредној Скупштини Адвокатске коморе Војводине, заказаној за 24. 9. 1988. године, на чијем дневном реду су била економска питања везана за живот и рад Коморе, предложи да у дневни ред уврсти расправу о амандманима на Устав СР Србије или да предложи заказивање следеће ванредне Скупштине АКВ на ову тему.

ВАНРЕДНА СКУПШТИНА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ, одржана 24. 9. 1988. године, донела је ОДЛУКУ да се за 15. 10. 1988. године закаже ванредна Скупштина АКВ на чијем дневном реду ће бити расправа о амандманима на Устав СФРЈ, СР Србије и САП Војводине.

Дневни ред за ванредну Скупштину објављујемо у овом прилогу. Извештај са ванредне Скупштине од 15. 10. 1988. године посвећеној уставним променама, као и одлуке ванредне Скупштине АКВ од 24. 9. 1988. године, објавићемо у следећем броју „Гласника“.

ИЗРАЖАВАЈУЋИ ПУНУ СОЛИДАРНОСТ са настрадалима од поплава на југу Србије, адвокати Новог Сада укључили су се у акцију прикупљања помоћи.

Општинска организација адвоката у Новом Саду, на конференцији од 29. 9. 1988. године, задужила је Душана Милића, адвоката у Новом Саду, да прикупи прилоге и организује уплату на одговарајући рачун за помоћ пострадалима.

О току ове хумане акције, у којој је учешће узео велики број новосадских адвоката, објављујемо у овом прилогу извештај.

ЈАВНА РАСПРАВА О НАЦРТУ АМАНДМАНА НА УСТАВ СР СРБИЈЕ У ООА У НОВОМ САДУ

На Конференцији Општинске организације адвоката у Новом Саду, која је одржана 22. 09. 1988. године, донет је закључак да се на нивоу Општинске организације организује јавна расправа о Нацрту амандмана на Устав СР Србије.

Спроводећи тај закључак, Извршни одбор Општинске организације адвоката у Новом Саду организовао је 29. 09. 1988. године јавну расправу на коју су позвани сви чланови Општинске организације и Основна адвокатска комора Београда, АК Косова — Основна адвокатска организација Приштине, ПК ССРН Србије и ПК ССРН Војводине.

Поред бројних чланова Општинске организације адвоката, јавној расправи су присуствовали: Радован Темеринац, председник законодавноправне Комисије Скупштине САП Војводине, Вељко Губерина, председник АК Србије, Милан Вујин, секретар АК Србије, Михаило Младеновић, председник АК Београда и Јанко Дучић, заменик председника АК Београда.

Уводно излагање о Нацрту амандмана на Устав СР Србије дао је др Сава Грујић, адвокат у Новом Саду, а учешће у расправи су узели: др Александар Маркићевић, адвокат у Новом Саду, Стеван Рончевић, адвокат у Новом Саду, Оливер Новаковић, адвокат у Новом Саду, Томислав Милић, адвокат у Новом Саду, Милин Вујин, адвокат у Београду, Михаило Младеновић, адвокат у Београду, Радоња Булатовић, адвокат у Новом Саду, Вељко Губерина, адвокат у Београду, Јанко Дучић, адвокат у Београду, Милорад Ботић, адвокат у пензији, бивши председник УО Адвокатске коморе Војводине.

Након исцрпне расправе донет је закључак којим се прихвата Нацрт амандмана на Устав СР Србије, који је усвојила Скупштина СР Србије.

Међутим, јавна расправа о Нацрту амандмана на Устав СР Србије тиме још није окончана. На ванредној Скупштини АК Војводине, одржаној 24. 09. 1988. године, одлучено је да и остале Општинске организације адвоката одрже јавне расправе, а на ванредној Скупштини Адвокатске коморе Војводине, која је заказана за 15. 10. 1988. године одржаће се најшира расправа војвођанских адвоката о уставним променама.

Председник Извршног одбора
ООА у Новом Саду
Борђе Вебер

СОЛИДАРНОСТ НА ДЕЛУ ПОТВРЂЕНА

79 адвоката дало прилоге за поплављене на југу Србије

Солидарност радних људи и грађана Југославије са онима који су у невољи више пута до сада је потврђивана. Исписани су бројни примери несебичне помоћи радних колектива и појединаца, а последњих месеци тече још једна акција солидарности.

Поплављеном и пострадалом становништву на југу Србије притиче помоћ, која ће свакако допринети ублажавању невоља.

Одазивајући се позиву и иницијативи Општинске организације у Новом Саду, новосадски адвокати су за око три недеље колико акција до сада траје, прикупили 2.500.000.— динара. Позиву се одазвало 79 адвоката, а акцијом прикупљања помоћи непосредно је руководио Душан Милић, адвокат у Новом Саду, на основу одлуке Конференције ООА у Новом Саду од 22. 9. 1988. године.

Акција прикупљања прилога и даље је у току.

Извршавајући одлуку Ванредне Скупштине Адвокатске коморе Војводине, одржане 24. 09. 1988. године, Управни одбор Адвокатске коморе Војводине сазива

ВАНРЕДНУ СКУПШТИНУ

за дан 15. 10. 1988. године (субота)

Ванредна Скупштина ће се одржати у великој сали Адвокатске коморе Војводине, ул. Змај Јовина бр. 20/І, са почетком у 9,00 сати, а са следећим

ДНЕВНИМ РЕДОМ:

1. Отварање Скупштине и утврђивање броја присутних чланова;
 2. Избор радног председништва;
 3. Читање записника ванредне Скупштине од 24. 9. 1988. године;
 4. Расправа о Уставним амандманима на Устав СФРЈ, СР Србије и САП Војводине;
 5. Усвајање одлука и закључака.
- Право учешћа на Скупштини имају сви адвокати чланови Адвокатске коморе Војводине и делегирани представници Одбора адвокатских приправника.

Ако се у заказано време не сакупи довољан број чланова, Скупштина ће се одржати сходно члану 73. став 2. Статута Адвокатске коморе Војводине, са почетком један сат касније, без обзира на број присутних.

Управни одбор позива све адвокате чланове Адвокатске коморе Војводине да узму учешће у раду Скупштине.

ПРЕДСЕДНИК УПРАВНОГ
ОДБОРА

Боривој Јекић с. р.

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LX

Нови Сад, септембар 1988
Број 9

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Боривој Јекић Још један покушај потискивања адвокату̀ре

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Јован Ј. Јерковић Стицање својине од невластника
Слободан Шовић Деоба заједничке имовине
Коста М. Месаровић Извршење на основу веродостојне исправе

ПРИКАЗИ

Др Ивица Крамарић Фрањо Хирјан—Младен Сингер: Малољетници у кривичном праву

ПРАВНА ПРАКСА

Кривично право — Привредно право —
Грађанско право

САОПШТЕЊА

Биланс прихода и расхода и финансијски план АКВ

Из седнице Управног одбора

CONTENTS

BARRISTER'S AND SOCIETY

- Borivoj Jekić Another attempt of pressing back of
barrister's

ARTICLES AND DISERTATIONS

- Jovan L. Jerković Property acquisition from non-possesor
Slobodan Šović Division of common property
Kosta M. Mesarović Execution based on authentic document

REVIEW

- Dr Ivica Kramarić Franjo Hirjan—Mladen Singer: Minors in
Criminal law

LAW PRACTICE

- Criminal law — Commercial law — Civile
law

ANNOUNCEMENTS

- Balance of accounts of BCV
From the session of The Board of
Directors

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LX

Нови Сад, септембар 1988

Број 9

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Боривој Јекић

председник Управног одбора Адвокатске коморе Војводине

ЈОШ ЈЕДАН ПОКУШАЈ ПОТИСКИВАЊА АДВОКАТУРЕ

Дана 14. 06. 1988. године Адвокатска комора Војводине примила је од Покрајинског секретаријата за правосуђе и управу захтев број 021-1/88-58-VI од 23. 06. 1988. године, да да мишљење о Иницијативи Скупштине града Новог Сада за измену и допуну Закона о адвокатури и служби правне помоћи.* Након пријема овог дописа хитно се састала Комисија за нормативну делатност Управног одбора Адвокатске коморе Војводине и након упознавања са садржином Иницијативе и предлогом:

1. Да извршиоци послова правне помоћи равноправно буду службе правне помоћи (радне заједнице или организације удруженог рада) и адвокатура (самостална и удружена);

2. Да се изједначе услови рада свих извршилаца послова правне помоћи (дипломирани правник с правосудним испитом и др.) и предвиде иста овлашћења за обављање свих послова правне помоћи и

3. Да службе правне помоћи могу да пружају своје услуге свим корисницима како појединцима, тако и правним лицима.

Адвокатска комора Војводине је заузела следећи став:

Оваква Иницијатива је већ трећа по реду у протеклих пет-шест година. После разматрања претходних иницијатива од стране Секције за друштвено-политички систем Покрајинске конференције ССРНВ, одговарајућих већа Скупштине САП Вој-

* Иницијатива је усвојена у Скупштини града Новог Сада и достављена Скупштини САПВ без икаквог учешћа или знања ООА у Новом Саду и АКВ.

водине је закључено да на подручју САП Војводине не постоји потреба за формирањем других служби за пружање правне помоћи, које би имале овлашћења као адвокатура, која по Уставу представља основни и најсвеобухватнији вид пружања правне помоћи. Адвокатура својом делатношћу, организацијом и заступљеношћу у свим срединама, покривајући цело подручје САП Војводине, у пуној мери покрива потребе грађана, радних људи, радних и других организација, за пружањем правне помоћи.

У садашњој Иницијативи, и поред тога што се тврди и признаје да је адвокатура у САП Војводини развијена, ипак се сматра да постоји потреба да се формира и друга служба правне помоћи — суштински паралелна адвокатура.

Оваква настојања имају дугу историју, па нису ни нова ни оригинална.

Још приликом доношења Закона о адвокатури 1957. године, и још интензивније 1961. и 1964. године, вођене су дискусије око места и улоге служби правне помоћи при тадашњим народним одборима и друштвеним организацијама. Ове су расправе нужно прерасле у расправу о месту и улози адвокатури у условима све већег јачања комуна и њихове улоге у даљем развоју социјалистичких односа.

У тадашњим дискусијама било је присутно схватање да нагли развој друштвених односа (а како видимо, и по овој Иницијативи је иста аргументација) изискује потребу за образовањем служби правне помоћи које би одговарале савременим потребама (тадашњим савременим потребама а, како видимо, и садашњим савременим потребама) и да због тога треба изналазити нове форме у пружању правне помоћи грађанима, радним и другим организацијама.

По становишту Адвокатске коморе Војводине, ова Иницијатива поново отвара проблем адвокатури као првог и основног вида за пружање правне помоћи грађанима, радним и другим организацијама као и радним људима.

Из аргументације садржане у Иницијативи и из предлога за будућа решења се види да постоји доста неразумевања о суштини адвокатури и целокупне службе за пружање правне помоћи.

Опште је познато да друштвена заједница као целина има своје опште циљеве, који су усмерени на изградњу социјалистичких друштвених односа. Да би обезбедила спровођење ових циљева, формирала је механизме и институције чији је циљ да приликом спровођења закона у конкретним случајевима штите законитост и уставност у раду, првенствено правилном и доследном применом позитивних законских норми на сваки конкретан случај. Такође је познато да у свакодневном животу настају сукоби интереса у поимању права и обавеза између субјеката права са једне стране и ових субјеката права и државних органа и организација са јавноправним овлашћењима са друге стране.

Није потребно доказивати да субјекти права нису на једнаком образовном и културном нивоу, као ни субјективно ос-

пособљени, нити у објективној могућности да сами остварују и штите своја права. Да би се поред ових, као и других бројних разлога, обезбедила једнакост грађана, радних људи, радних и других организација пред судом и другим органима и организацијама, који су у оквиру прописаних овлашћења надлежни да разрешавају настале сукобе, самоуправно демократско друштво је преузело на себе обавезу да обезбеди свим грађанима и другим субјектима пружање правне помоћи. Ово у првом реду због тога што је друштвени интерес и потреба да се позитивни прописи примењују, и то тако да сви грађани под једнаким условима остварују своје право на слободу, друга права и на закону засноване интересе, и да под једнаким условима удовољавају својим обавезама.

Ову своју обавезу друштвена заједница остварује кроз самоуправну организовану адвокатуру као примарну службу за пружање правне помоћи и друге видове помоћи као допунску службу.

Према томе, адвокатура као друштвена служба је у нашем правном систему постављена у функцији обезбеђења једнакости грађана пред судом, другим органима и организацијама. Ово даље значи да адвокатура својим свакодневним радом, пружајући правну помоћ, доприноси очувању и унапређењу основа самоуправне демократије, правног и друштвеног поретка. Истовремено доприноси поштовању уставности и законитости у раду свих и утиче на афирмацију највећих моралних и правних вредности самоуправног друштва.

У складу са тим, адвокатура има и ту улогу да, са уставне позиције радног човека и грађанина (којем пружа правну помоћ), контролише законитост у раду надлежних органа и да утиче на поштовање уставности и законитости приликом доношења појединачних правних аката.

Ако се све то има у виду онда се тим више показује да идеје о потреби реорганизације адвокатуе (јер у Иницијативи се суштински о томе ради) нису нове нити оригиналне, још мање прихватљиве.

У прошлим фазама кроз које су пролазиле ове идеје, њихова суштина се исказивала у томе да, зато што је адвокатура добила уставни положај друштвене службе, мора постати службеничка, чиновничка. Јер, како нешто може бити служба и то јавна а да не буде организована у одређене институције, а затим како нешто може бити социјалистичко а да врши „приватно присвајање”. Зато адвокате треба укључити у бирое, радне заједнице, УОР-е, РО за пружање правне помоћи итд. По овим идејама адвокатура би само тако коначно постала јавна друштвена служба и престала да постоји као приватно занимање и на крају „постала” социјалистичка.

На основи тих и таквих идеја било је доста покушаја у овој земљи да се адвокатура организује на овим принципима. Тако се 1960. године у НР Словенији пришло формирању таквог вида адвокатуе. И тада се говорило да у тим формираним сер-

висима и установама адвокати морају бити односно да ће бити самостални и независни у раду на пружању правне помоћи. Убрзо се увидело да су оваква схватања погрешна и неостварљива. Самосталност и независност адвоката у пружању правне помоћи неспојива је са службеничким односом па се убрзо и завршило (престало) са оваквим организацијама у адвокатури у НР Словенији.

Али, тиме што су почињене грешке уочене и врло брзо отклоњене, нису напуштене идеје о потреби реорганизације адвокатури у том правцу. Напротив, само добијају нови вид као и у овој Иницијативи. Промашена историја није многе ничему научила.

У Иницијативи се наглашава да ће се предложеном организацијом службе правне помоћи, по суштини формирање паралелне адвокатури са једнаким правима, односно функцијом у пружању правне помоћи (али неједнаким и привилегованим друштвеним и економским положајем) обезбедити самосталност и независност у раду.

Овакав став је суштинско несхватање адвокатури као самосталне и независне друштвене службе.

Није случајно да је у Уставу СФРЈ, уставима република и покрајина, у главама о слободама, правима и дужностима човека и грађанина, касније конкретизовано у савезним процесним прописима, адвокатура као самостална друштвена служба постављена на прво место испред других видова правне помоћи и то са више основа и разлога.

Прво: Приликом стипулисана ових уставних одредби, респектована је Општа декларација о правима човека, коју је Генерална скупштина Уједињених нација упутила свим народима света 10. 12. 1948. године. Респектован је став Међународне уније адвоката као невладине организације у склопу УН, која сматрајући да се права човека, дефинисана Општом декларацијом о правима човека могу обезбедити једино уз помоћ независних адвоката. „Покушаји у неким земљама који се врше у најразличитијим облицима да би се омела мисија адвоката, имају за искључиви циљ лишење адвоката независности свођењем његове функције на неку врсту државне службе у којој ће адвокат, државни службеник, изгубити сваку самосталност”. Међународна унија адвоката је упозорила „светско јавно мњење” на такве покушаје и том приликом подсетила да нема правне државе достојне тог имена без помоћи независних адвоката. Истакла је да мисија адвоката, везаног професионалном тајном, да помаже и представља странку у њеним материјалним и моралним интересима и да је његова служба општа у свим околностима у којима се ради о људској слободи и правима човека. Предочила је свим земљама да независност адвоката условљава њену незастариву слободу и да је основна дужност народа да ову одржи у пуној мери, да адвокатска канцеларија јесте и мора остати неповредива и да реч адвоката пред судом треба да остане покривена имунитетом. Свечано је прогласила да су ад-

вокати независни од државе и од сваке хијерархије у држави и да је стварање званичних специјалних служби правне помоћи у сваком облику, чији су припадници у стању економске зависности и административне потчињености, неспојиве са одбраном права човека. МУА је позвала светско јавно мњење да се брине за очување тих права и да устаје унапред против сваког законског текста било које државе који не би био у складу са горе наложеним начелима.

Овакав став МУА је без сумње у складу са целокупним демократским бићем нашег друштва, местом и положајем човека у нашој самоуправној социјалистичкој заједници.

Даље: Самосталност и независност адвоката је такође узрок неспоразума који се у оваквим расправама испољавају. Потребу да адвокати у вршењу адвокатуре буду самостални и независни нико не пориче, бар не вербално. Али, суштина ових појмова понекад се не разуме и њихов значај се недовољно процењује. Из ових разлога се самосталност и независност адвоката у вршењу адвокатске функције некада унапређује па чак и изједначајује са самосталношћу и независношћу судија и других јавних службеника. Тврди се да се самосталност и независност адвоката може потпуно обезбедити и онда ако би адвокат радио у служби правне помоћи, РО, бироу, који би имали своје осниваче, или у друштвеној организацији.

Свакако да ово показује присуство конфузије у мишљењима о томе шта је самосталност и независност адвоката у вршењу адвокатуре и каква је сврха њеног постојања.

Овај проблем независности и самосталности има спољни изглед који се огледа у томе да је адвокат кад заступа своје странке и врши избор правних средстава и начина на који ће их употребити, наравно у оквирима закона, слободан и независан. При овоме се мисли не само да је адвокат независан од органа пред којима се поступак води, већ и од било ког другог државног или друштвеног органа или појединца.

Дакле, ниједан државни нити друштвени орган као ни појединац не може да нареди адвокату које ће правно средство и на који начин употребити у пружању правне помоћи странци, нити му може забранити употребу ових средстава.

Адвокат дакле самостално, у границама закона, али изван утицаја било ког другог, посебно државног или друштвеног органа, одлучује о томе на који ће начин својој странци пружити правну помоћ. Само се по себи разуме да адвокат није апсолутно независан у односу на странку којој пружа правну помоћ, будући да је везан границама овлашћења која му она даје и која она у сваком моменту може повући. Унутрашњи аспект овог питања као израз његове суштине, одражава се у психи адвоката коју вршење адвокатуре ствара код њега, исто онако као што вршење судијске или неке друге дужности у јавној служби код лица која те службе врше, ствара одређену, специфичну психологију, саобразно служби коју врши.

Гледано из овог другог угла, проблем самосталности и независности у раду уопште, а посебно самосталност и независност адвоката произилази да су самосталност и независност резултат одређених суштинских односа. Резултат односа адвокат — странка — друштво (са свим институцијама) и обратно друштво — адвокат — странка, значи резултат општег положаја адвоката у друштву. Ово даље значи да самосталност и независност не можемо рећи да постоји ако само тврдимо да постоји или да ће постојати. Такав положај се не достиже или постиже декларацијама, жељама и замислима, већ овај положај произилази из објективне ситуираности адвокатуре у систему и најмање је то организационо питање.

Самим тим што награду за свој рад адвокат наплаћује непосредно од странке којој пружа правну помоћ, ствара се један одређени материјални однос између адвоката и странке. Овакав однос понекад има на рад адвоката и негативно дејство. Негативно дејство тог односа на адвоката у вршењу адвокатске функције огледа се у томе што понекад адвокат поистовећује свој интерес са интересом странке, па чак и са интересом странке који није заснован на закону. Позитивно дејство тог односа огледа се у професионалном и (непосредно и лично) одговорном прилазу са којим адвокат заступа законите интересе и права своје странке, као и у његовој упорности и бескомпромисности када су у питању права и интереси његове странке засновани на закону.

Јасно је при том да су негативна дејства материјалног односа странка — адвокат мања, односно позитивна дејства тог односа већа (и обрнуто), уколико је стручни и етички ниво адвоката виши.

Насупрот оваквом односу адвокат — странка, између адвоката и државних органа не постоји овакав однос. Због тога адвокат јесте самосталан и независан од свих органа у вршењу адвокатске функције.

Али, као што однос адвокат — странка утиче и значајно детерминише психологију адвоката и његову делатност, исто тако и однос службеник — државни орган утиче на психологију службеника и његову делатност.

То је законитост која неумитно делује.

Због тога се у овом контексту мора сагледати тај исти материјални однос носиоца пружања правне помоћи у РО за пружање правне помоћи, у државном органу, у радној или другој организацији.

Тачније: како се овај однос одражава на свест и делатност тог радника за пружање правне помоћи.

Довољно је јасно већ на први поглед да у оваквим институцијама објективно долази до идентификације са интересом институције и у реализацији ових интереса до таквог поретка узајамних односа, који нужно воде у индивидуалну субординацију и зависност, што је битна карактеристика сваког радног односа. И то како у статусном положају тако у технологији ра-

да па тиме и у материјалном погледу (лични доходак), што је све суштински инкопатибилно са самосталношћу и независности адвокатуре и адвоката као носиоца службе за пружање правне помоћи.

Из ових принципијелних разлога самосталност у раду коју имају јавни службеници или судије не може бити исто што и самосталност и независност адвоката у вршењу адвокатске функције.

По томе како се одражавају, у крајњим реперкусијама, ради се о два квалитативно различита појма и приступа. Управо због тога вршење адвокатуре није спојиво за службеничким односом. „Јер ако се адвокат осећа као службеник, онда није адвокат“, како је с правом изречено у експозеу приликом усвајања Закона о адвокатури 1957. године.

Наше самоуправно социјалистичко демократско друштво има стално потребу да се бори против бирократизације државе и њеног апарата. У нашим условима то се чини политичким деловањем на подизању свести грађана и сталним проширивањем друштвеног самоуправљања. Када адвокат помаже грађанину да оствари своја права засновано на закону и утиче да се исправи грешка коју је према грађанину већ починио одређени орган, он тиме не помаже само грађанину већ и друштву у целини. Овакав рад адвоката доприноси да се брже и боље сагледавају грешке и предузимају одговарајуће мере за отклањање ових грешака. А како су грешке управног апарата често резултат бирократске воље појединца, онда је указивање на те грешке и њихово исправљање у директној супротности са бирократизованом свешћу. Ово је један од основних разлога за одијум бирократије према адвокатури као друштвеној служби и основ њене тежње да се и адвокатура као служба бирократизује.

Само илустрације ради може да се каже да по бирократској логици нпр. финансијски инспектор кад вршећи своју дужност, открива незаконитости које поједини друштвени организми или појединци чине, он тиме доприноси да се незаконитост и појаве бирократизма отклањају, али кад на то исто указује адвокат у жалби на незаконито решење органа, адвокат, сматрају бирократи, доприноси само себи, јер наплаћује хонорар од странака, а највише што ће му се признати јесте да доприноси грађанину — својој странци.

Најзад, иако не и последње: Адвокатура обавља јавну службу. Јавна служба је појам који не значи облик делатности већ степен друштвеног значаја једне делатности. Обележава друштвену корисност једне функције. Да би једна делатност добила (у Уставу) ранг друштвене службе, резултати њеног рада морају бити опште корисни за друштво у целини. При том, без икаквог је значаја да ли се та делатност обавља у форми РО, бироа, радне заједнице или на друге начине.

Ова разлика у појмовима уноси и неспоразуме, јер се мисли да ранг јавне службе може имати само она делатност која

је организована у форми службе у класичном смислу. Такво традиционалистичко схватање, адвокатури као друштвеној служби одузима значај који има у нашем демократском самоуправном социјалистичком друштву и своди га на питање облика у коме се та делатност врши.

Карактеристично је да управо у садашњем тренутку, када уочавамо бројне грешке и бирократске деформације, питање ових „нових” облика вршења адвокатуре се посматра као основно питање даљег развоја адвокатуре као друштвене службе. Према оваквој свести, адвокатури не само да се не признаје да је друштвена служба, већ по ставу израженом у Иницијативи, она нема будућности да се развија у садашњем облику.

Овакве ставове живот је до сада демантовао и то посебно на подручју територије САП Војводине.

Поборници реорганизације адвокатуре све чешће правдају своје идеје потребом да се адвокатура приближи друштву и грађанину, да се појача друштвена улога адвокатуре, да адвокатура постане значајан друштвени чинилац итд. Ако се под друштвом подразумевају грађани, радне и друге организације којима адвокатура пружа правну помоћ, онда је адвокатура итекако подруштвљена. Али, ако се под друштвом подразумевају органи, државни, полудржавни, друштвени, полудруштвени, који врше функције управљања, онда је то нека друга ствар.

У крајњој линији грађани имају потребу и право да им адвокатура као служба за пружање правне помоћи буде блиска. Адвокатура је однос поверења. Суштински по обавези адвоката да употреби сва средства која му по закону стоје на располагању да штити права и интересе странке, по његовој обавези да као тајну чува оно што му је странка поверила, по могућности грађанина и других субјеката права да слободно бирају адвоката у кога имају поверења и да му у свако доба откажу пуну помоћ, адвокатура је ушла у све поре друштвене структуре и живота.

Територијално, адвокатура је такође блиска корисницима адвокатских услуга, јер на територији Војводине је уписано у Именик Адвокатске коморе Војводине 469 адвоката, међу којима постоји 10 доктора правних наука, 5 магистара права и више специјалиста за поједине гране права. Исто тако постоје специјализоване адвокатске канцеларије које успешно обављају послове пружања правне помоћи у споровима с иностраним елементом. На територији Војводине не постоји ниједно подручје општинског суда без адвоката, а поједине адвокатске канцеларије постоје и по већим селима ван седишта судова.

Адвокатура Војводине је, дакле, интелектуални и стручни потенцијал таквог обима и квалитета да може да задовољи, са успехом, све потребе правне помоћи, на савремен, културан и моралан начин.

У Новом Саду постоје и две адвокатске радне заједнице (које су основали сами адвокати без икаквих друштвених улага-

ња), а постоји могућност да се по указаној потреби несметано оснивају и друге адвокатске радне заједнице.

Постоји, осим тога, и више удружених (заједничких) канцеларија, као облик удруживања рада и средстава.

Према свим досадашњим оценама, од друштвених фактора који су анализирали рад адвокатури, војвођанска адвокатура успешно и квалитетно обавља свој задатак и има разгранату мрежу канцеларија, која се сваког дана проширује.

Према званичним подацима адвокатура Војводине је најбоље организована у земљи (јер и у СР Словенији постоје седишта судова без адвоката), па и са тог становишта овакве иницијативе за оснивање радних организација и других организованих облика за пружање комплетне правне помоћи, односно паралелне адвокатури, којих је било (како смо већ истакли) и ранијих деценија и у блиској прошлости, али нису пролазиле јер ни тада као ни сада није било друштвене потребе, посебно у Војводини, за њихово формирање.

Утолико пре данас и у нас, када је адвокатура најбројнија у својој историји по броју адвоката и распрострањености адвокатских канцеларија, не постоји никаква друштвена потреба да се расипају друштвена средства да би се организовале радне организације и други облици чији радници не би били адвокати, али би имали права адвоката.

Компаративно посматрано, такву идеју напуштају и друге земље које су неколико деценија оснивале и љубоморно чувале такав вид „адвокатури“, јер је пракса показала да је правна помоћ, коју су такве радне организације пружале, била испод нивоа цивилизованог савременог друштва. Свака нова организација правне помоћи захтева друштвена улагања за оснивање и опремање таквих организација, али ако се већ по Уставу не може формирати на предложен начин и ако је иначе друштвено неоправдано формирање ових служби на територији Војводине, такво формирање би представљало још једну промашену инвестицију.

Како је већ речено историјска искуства других земаља које су организовале сличне правне помоћи, често у виду адвокатских задруга показала су да ове организације нису пружале потпуну правну помоћ ни грађанима ни другим правним субјектима, тако да се од ове идеје полако одустаје и у оним земљама које су биле колевке таквог начина организовања правне помоћи, па се и из тог искуства морају извући одређени закључци.

У Иницијативи се оперише са категоријом „нови правни послови“, са малом привредом и тобожњом потребом за оснивањем ОУР-а за пружање правне помоћи. У првом реду нема никаквих нових правних послова које адвокатура до сада није обављала и које не може успешно обављати убудуће.

Када се анализира Иницијатива, онда се види да је присутна идеја и основни мотив да се формирањем РО за пружање правне помоћи отвори простор за улазак вишка правничког кад-

ра после реорганизације управе. Значи: смањењем броја запослених у управи жели се постићи умањење захватања од стваралаца нових вредности, али формирањем РО за пружање правне помоћи и везом ових институција са привредом и других организација, суштински би се дошло до новог и већег захватања новоостварене вредности. Према томе ни из ових разлога не постоји потреба за изменом закона у смеру Иницијативе, уколико се не жели ликвидација адвокатури као друштвене службе.

Све ово тим пре што је адвокатура отворена служба за пружање правне помоћи, са неограниченим бројем „радних места“, тако да сваки дипломирани правник са положеним правосудним испитом може отворити адвокатску канцеларију у било ком месту у Војводини. Адвокатура је једина друштвена служба за пружање правне помоћи, која под једнаким условима омогућава рад свим садашњим и потенцијалним адвокатима.

Мала привреда и други видови обављања делатности у приватном власништву на шта се Иницијатива позива итекако захтевају друштвену пажњу и помоћ, али не кроз формирање РО за пружање правне помоћи, већ кроз поједностављивање свих поступака за оснивање и конституисање за рад ових делатности. Све те поступке нужно треба поједноставити а не компликовати, да би за сваку радњу у пословању биле потребне услуге правника. Осим тога стварне потребе мале привреде у погледу правне помоћи адвокатура може (као и до сада) да у потпуности покрије; како сада тако и убудуће.

И на крају, Иницијатива, иначе без темељног образложења и предходне анализе, не води рачуна како о уставним одредбама о адвокатури и другим видовима пружања правне помоћи, тако се не осврће и на постојеће савезне прописе (као што су Закон о кривичном поступку, Закон о парничном поступку и др.) без чијих измена није ни могуће вршити новелирања Закона о адвокатури САП Војводине у предложеном правцу, јер би тиме Покрајина регулисала материју која је резервисана за савезно законодавство, што правно наравно није могуће.

Како се види, Иницијатива оперише са давно познатом аргументацијом. Позивајући се на достигнути степен развоја самоуправних односа као подлогу за формирање нових видова правне помоћи, посебно у условима и времену када целокупно друштво улаже напоре да се рационализује правни и привредни систем и присутна тежња и предлози да се поступци и правна регулатива од оснивања радних организација до уређивања међусобних односа у процесу рада и одлучивања поједностави тако да и општи правни акти буду разумљиви сваком раднику, не постоје објективни разлози да се формирају РО као „креатори правних прописа“ изван РО. Знамо какве су штете настале у протеклом периоду ресавским преписивањем нормативних аката што је осуђивано од свих друштвених чинилаца.

Адвокатура Војводине није и не може, нити хоће да буде против промена у адвокатури али ако те промене даље обезбе-

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Јован Л. Јерковић
судија Врховног суда Војводине у пензији

СТИЦАЊЕ СВОЈИНЕ ОД НЕВЛАСНИКА

У римском праву је **важило** као **основно** и **искључиво** начело по коме нико не **може** на **другог пренети** више права него што сам има (*Nemo plus iuris ad alterum transfere potest quam ipse habet*). Стога се и **јавни (правни) промет** заснивао на строгој примени овог **начела**. Према **томе**, онај који је прибавио ствар од **невласника** у **начелу** није **могао** постати власник, с обзиром да му **претходни држалац ствари** није могао пренети право својине **које** ни сам није **имао**. Код таквог регулисања **јавног односно правног промета** пружана је **максимална заштита праву својине** и тиме **неограничена могућност ревиндикације**, пошто је **потпуно** била **искључена** **могућност** **стицања својине од невласника**.

Таква **максимална заштићеност** права својине имала је и **негативну страну** у **јавном промету**, јер је **потпуно игнорисано** постојање **савесности** на **страни прибавиоца (стицаоца) ствари**. Сматра се да је **лице које стиче ствар савесно**, ако је било уверено да је **преносилац (tradens) власник ствари** односно да је **овлашћен** да је **отуђи у име власника ствари**. Дакле, **стицалац** је **савестан** када је ствар **прибавио у заблуди** да је **преносилац** **власник ствари** односно да **није знао**, **нити је** у **датим околностима** могао **знати**, да **tradens** није **власник** или да **није овлашћен** за **отуђење ствари**.

Када се **при свему** **томе** има у **виду**, да се **право својине** у **материјалном (физичком) виду** у **животу** најчешће **манифестује** као **фактичко држање ствари** у **економској власти одређеног лица**, онда **јасно следи** да **такав држалац (економски држалац — корисник)** **не мора уједно бити** и **власник ствари**. Државина код **покретних ствари** у **условима јавног промета** ствара **стање привидности односно претпоставку** постојања **права својине лица које ствар излаже продаји**. Стога **такав држалац** **може** и да **отуђи** **односно пренесе ствар** на **друго лице**.

На тај начин ствара се несклад између правног и економског промета. У таквим случајевима отуђења ствари доследна примена начела о потпуном искључењу могућности стицања својине од невласника, доводи у питање интересе сигурности јавног промета.

У нашем правном систему је усвојено наведено начело уз могућност извесног одступања у погледу његове строго доследне примене, а у смислу да се у извесним случајевима признаје и стицање својине од невласника (а *non domino*). Предвиђање такве могућности у закону је диктирано потребама заштите савесног прибавиоца ствари и сигурности јавног промета (правног и економског), што значи да привидно стицање у извесним случајевима резултира не само заснивањем државине већ и својине. Јасно је, да се овде не ради о деривативном већ о оригинарном стицању права својине. Прибавилац ствари не изводи своје право својине од правног претходника, него из других правних чињеница везаних за сам акт економског промета ако је остварен под одређеним условима.

Тако се по предатним правним правилима (пар. 367. АГЗ и пар. 221. СГЗ), која су примењивана и у нашој ранијој судској пракси до ступања на снагу Закона о основним својинско-правним односима (даље закон), својина од невласника могла стећи ако су испуњени прописани у тим правним правилима одређени услови, а то су:

- 1) да је ствар покретна,
- 2) да је ствар прибављена теретним правним послом (на пример купопродаја замена), а не добротним (на пример поклон), и
- 3) да је прибавалац био савестан, а то значи да је био у оправданом уверењу да ствар стиче од власника односно од лица које са њоме има право да располаже.

Ова три услова представљају тзв. опште услове и сви морају бити испуњени, јер су кумулативни.

Из наведеног приказа општих услова пре свега следи, да ствар на којој се може стећи право својине мора бити покретна, а не непокретност. За разлику од покретних ствари у погледу непокретности постоји једна евиденција (земљишне књиге, тапије, катастар). Због тога се стицалац увидом у поменућу документацију далеко лакше може информисати о постојању или непостојању права својине *tradensa* на непокретност коју отуђује.

Без обзира што је у питању оригинарно стицање права својине правни основ за такав начин стицања мора да буде теретан правни посао — уговор (*negotia onerosa*), а не добротин (*negotia lucrativa*). Правни посао (уговор) мора бити пуноважан по општим правилима грађанског права и усмерен на пренос права својине, што је све исто као и код деривативног стицања односно стицања од власника.

Стицалац мора бити савестан, а то значи да покретну ствар прибавља у оправданом уверењу (*bona fides*) да је преносилац (*tradens*) као друга уговорна страна власник ствари. На постојање савесности стицаоца посебно указује и чињеница преносиоцеве државине покретне ствари, која у условима јавног промета ствара уверљив утисак о постојању његовог права својине. Због тога се савесност стицаоца претпоставља идентично као и савесност државине (чл. 72. ст. 3. закона). Ова пресумпција је важећа све дотле док се адекватним доказима не обори и утврди, да је стицалац према постојећим околностима основано односно објективно могао посумњати да прибављена ствар није власништво преносиоца (*presumptio iuris tantum*). Временска граница до које мора да постоји савесност везује се за моменат стицања својине, који обухвата време закључења уговора и предаје ствари ако у том погледу нема временске подударности. Сазнање после стицања својине да је преносилац невластник нема правног значаја, јер по начелном правном правилу накнадна несавесност не штоди (*mala fides superveniens non nocet*).

Поред наведена три општа услова потребно је да се алтернативно испуни и један од следећих посебних услова:

1) да је ствар купљена на јавној продаји. Према важећем становишту раније судске праксе у питању је само приватна јавна распродаја путем надметања. Није долазила у обзир принудна јавна (судска) продаја, јер за пуноважно учешће на овој продаји уопште није тражена стицаочева савесност.

2) да је ствар прибављена од невластника — лица које је овлашћено по административним прописима да се професионално бави продајом таквих ствари на месту где се исте обично продају, односно од лица (занатлије) које те ствари продаје као сопствени производ.

3) да је ствар прибављена од невластника — лица коме је власник ствар поверио (на пример ствар дата на послугу, чување, у залог или било какве намере). Овде није од значаја питање пуноважности правног посла на основу којег је власник своју ствар поверио *tradens*, већ је битна намера власника да му ствар повери без обзира под каквим видом и из којих је мотива то учињено.

Према изложеном, ако су испуњена сва три општа (кумулативна) услова и један од посебних (алтернативних) услова прибавилац (*acquiriens*) коме је ствар предата постаје власник, без обзира што преносилац (*tradens*) није био власник ствари. Својина прибавиоца овде се не заснива на правном послу (уговору) путем кога је ствар стекао, већ на законској норми којом се штити сигурност јавног промета и безбедност оног прибавиоца ствари који је поступао са пуним поверењем у ауторитет продаје у условима јавног промета. Што се тиче власника ствари он има само право да тражи накнаду штете од оног који му је одговоран зато што је ствар без његовог знања и пристанка доспела у туђе руке.

Својина од невластника стиче се предајом ствари као и код деривативног стицања, па следствено томе није потребан никакав посебан протек времена. У правној теорији је доминантно мишљење у виду јединственог становишта да је ово оригинарни начин прибављања својине, али и поред тога ипак постоји неслагање у погледу његовог квалификаторног објашњења. По једном мишљењу то је начин стицања *sui generis*, а по другом такав начин стицања се сматра тренутним одржајем. Ова друга теза по мишљењу већине није прихватљива, јер појам „тренутног одржаја“ садржи контрадикцију између појмова који сачињавају његову комбинацију. Одржај по својој основној концепцији претпоставља продужену непрекидну државину, што је уједно и редовна карактеристика овог института стварног права. То овде није случај, јер се једна ствар не може тренутно одржати.

Закон о основним својинско-правним односима који је ступио на снагу 1. септембра 1980. године (чл. 90), такође предвиђа стицање права својине од невластника као један од у чл. 21. наведених начина стицања тог права по самом закону (*ex lege*). Како се овде ради о стицању права својине од невластника, то је очигледно такво стицање оригинарно, а не деривативно. Услови стицања (општи и посебни) прописани су одредбом ст. 1. чл. 31. закона који гласи:

„Савесно лице стиче право својине на покретну ствар којој је прибавило уз накнаду од невластника који у оквиру своје делатности ставља у промет такве ствари, од невластника коме је власник предао ствар у државину на основу правног посла који није основ за прибављање права својине, као и на јавној продаји.”

Може се констатовати да је у погледу прописаних услова за стицање својине од невластника садржина цитиране законске одредбе у ст. 1 у суштини идентична са предратним правним правилима. Само у погледу оног посебног (алтернативног) услова да је ствар прибављена на јавној продаји, поставља се питање да ли закон под јавном продајом има у виду само јавну судску продају (принудну и добровољну) односно јавну продају уз учешће државног органа, а не и приватну јавну распродају путем надметања. Сматрамо да овде не долази у обзир јавна продаја без суделовања надлежног државног органа. Садашња судска пракса за разлику од раније, која је била заснована на примени правила предратног права, тражи и савесност прибавиоца за пуноважно учешће на јавној продаји коју спроводи надлежан државни орган по прописаној процедури.

Да ли се ново право својине од невластника стиче са или без преноса евентуално постојећих ограничења или терета на ствари конституисаних у корист трећих лица, с обзиром да је у питању оригинарни начин стицања својине при којем нема

никаког правног континуитета између раније и новостечене својине? У том погледу нема посебних одредби у предратним правним правилима, а ни у сада важећем закону. Како у нашој правној теорији о том питању постоје међусобно различита мишљења, то се оправдано може очекивати да судска пракса заузме адекватан став као одговор на ово спорно питање.

Посебни услови за стицање права својине од невласника прописани одредбом ст. 1. чл. 31. закона очигледно се односе само на таксативно одређене случајеве. Стога се никаквом аналогijом они не могу проширити на неке друге случајеве. Такав је био став и раније судске праксе полазећи од тога, да се институт стицања права својине од невласника заснива на посебним односно изузетним правилима стварног права. И поред тога је у правној теорији присутно мишљење по коме би требало признати стицање права својине од невласника и у неким другим оправданим случајевима као на пример у случају савесног стицања покретне ствари од привидног наследника.¹

Закон ништа не говори ни о случају када су на страни прибавиоца испуњени сви наведени општи (кумулативни) услови, а ниједан од посебних (алтернативних). Несумњиво у том случају прибавилац (купац) не постаје власник ствари, пошто овде нема места примени правних правила о стицању права својине од невласника. Такав прибавилац постаје само савестан и законит држалац ствари (квалификована државина) и према предратном правном правилу из пар. 220. ст. 2. СГЗ поред државине стиче и право задржања (*ius retentionis*). Као савестан држалац могао је задржати ствар све док му власник не накнади оно што је у ствар уложио у вези са њеним одржавањем (нужни и корисни трошкови).

У недостатку посебних одредаба у садашњем закону које би регулисале приказану ситуацију остаје једина могућност аналогне примене одговарајућих одредаба из чл. 38. закона. На тај је начин у случају успешне ревиндикације могуће уредити настали правни однос између власника ствари и савесног држаоца поводом захтева овог за накнаду трошкова учинених за одржавање ствари. Ако услед неуспешног захтева ранијег власника за повраћај ствари не буде одобрена заблуда прибавиоца о стицању права својине, онда у том случају прибавилац као савестан и законит држалац стиче право својине по основу одржаја након протека рока од три године (чл. 28. ст. 1. закона).

У поређењу са предратним правним правилима, која регулишу оригинарни начин стицања права својине од невласника, закон доноси једну значајну новину садржану у одредбама ст. 2. и 3. већ поменутог чл. 31. чији текст гласи:

¹ Више о томе др Борис Визнер: „Коментар закона о основним власничкоправним односима“, Загреб 1980.

„Ранији власник може од савесног стицаоца захтевати да му ствар врати уз накнаду по прометној цени, уколико та ствар за њега има посебан значај.

Захтев из става 2. овог члана не може се поставити по протеку рока од једне године од стицања права својине на ту ствар.”

Овим законским одредбама предвиђа се могућност да ранији власник покретне ствари, дакле којем је у погледу те ствари престало право својине, може захтевати од савесног стицаоца као новог власника враћање ствари, уколико ствар за њега има посебан значај (тзв. афекциона вредност).

Из изложеног следи да је тужба, којом тужилац као ранији власник захтева од туженог — савесног стицаоца враћање ствари, *sui generis* и несумњиво стварноправног карактера за чије подношење је потребно да буду испуњени следећи услови:

- да је у питању индивидуално одређена покретна ствар тј. да се разликује од свих сличних ствари исте врсте (*species*),

- да је тужилац у време отуђења ствари од стране не-власника имао право својине на тој ствари,

- да ствар има посебан значај за тужиоца, и

- да се ствар налази у државини туженог — савесног стицаоца.

Полазећи од садржине и карактера ових законом прописаних услова за ову врсту тужбе сматрамо, да их квалифика-торно можемо поделити на материјално и формалноправне услове, који се огледају у следећем:

1) Материјалноправни услови односе се на питање стварне легитимације странака (активне и пасивне) у том смислу да су они за тужиоца и туженог позитивни због специфичности ове врсте тужбе.

Тако је за тужиоца морало постојати право својине на ствари чије враћање тражи у моменту када је та ствар била отуђена туженом — савесном стицаоцу од стране невластника, што чини једну чињеничну компоненту активне легитимације. Да би активна легитимација тужиоца за ову врсту тужбе била потпуна неопходна је у интегралној повезаности са његовим ранијим власништвом на дотичној ствари и чињенична компонента по којој та ствар за тужиоца има посебно значење. Наиме, код њега мора да постоји нарочита односно посебна наклоност према тој ствари као на пример успомена на блиског сродника, успомена на неки изузетно значајан догађај у животу и сл.

Што се тиче туженог он мора бити у одређеном односу са том ствари тј. да је њен нови власник постао савесним стицањем од невластника, те да се по том основу ствар налази у његовој државини (пасивна легитимација).

Свакако се у корелацији овог материјалноправног односа странака поставља као претходно питање идентитета ства-

ри, која према већ реченом мора бити индивидуализирана (*species*).

2) Формалноправни услови по својој садржини своде се на доказивање:

- а) идентитета ствари, што је увек фактичко питање,
- б) активне легитимације тужиоца, и
- в) пасивне легитимације туженог.

Доказивање активне легитимације за тужиоца представља обавезу утврђења, да је имао право својине на ствари чији повраћај захтева у време када је отуђена од невластника односно прибављена од туженог као савесног стицаоца, те да је та ствар за њега од посебног значаја.

Закон ништа не одређује о начину тог доказивања права својине, па зато сматрамо, да у овом случају и даље треба примењивати правна правила која су била заступљена у ранијој судској пракси. Узгред речено закон то питање није регулисао ни у погледу основне својинске тужбе за повраћај ствари — чл. 37 (*Rei vindicatio*). Како се овде ради о индивидуално одређеној покретној ствари тужилац би морао да докаже да је до права својине дошао једним од начина, којим се то право не доводи ни у најмању сумњу, те да је оно било егзистентно и у часу када је ствар по невластнику отуђена савесном стицаоцу — туженом. У том правцу нема проблема када је тужилац до стицања права својине дошао оригинарним путем (одржај и др.), јер је довољно доказивање самог факта таквог начина стицања односно његовог правног основа (*titulusa*). Код деривативног стицања права својине ово доказивање је веома компликовано, па је због тога још у Римском праву названо ђавољим доказивањем (*probatio diabolica*). Доказивање самог факта таквог начина стицања није само по себи довољно, јер се тиме не отклања сумња да је тужилац и стварно стекао право својине. Стога тужилац мора доказати да је ствар била у својини његовог непосредног правног претходника (*tradensa*) односно његових правних претходника, пошто је само такав *tradens* могао пуноважно пренети право својине на тужиоца.

Доказивање на изложен начин у ствари своди се на испитивање постојања права својине *tradensa* односно свих његових правних претходника. Њиме је обухваћено свако прибављање ствари у оквиру времена које је по закону потребно за стицање права својине путем одржаја, дакле опет оригинарним начином. Применом приказаног метода доказивања у суштини се сматра довољним доказом, да би тужилац односно његов правни претходник непосредно стекао право својине и на основу правних правила о одржају (чл. 28. ст. 1-3, чл. 30. закона).²

² Време потребно за стицање права својине на покретној ствари на основу одржаја по закону износи три године односно десет година (чл. 28. ст. 1—2).

У закону је усвојена концепција по којој се доказивање права својине тужиоца обавезно изводи (чл. 37. закона — когентни пропис) за разлику од неких иностраних права која заступају супротно становиште.³ Ипак, то не значи да би суд претходно официјелно морао да испитује ваљаност активне легитимације тужиоца. Довољна је само дужност тужиоца да у садржини овде разматране тужбе наведе чињенице и доказна средства за своју активну легитимацију тј. да је био власник ствари у часу отуђења од невластника, а да та ствар истовремено за њега има и посебан значај. Због неког најчешће материјалног интереса код тужиоца искључиво треба да постоји нарочита наклоност односно нарочита емотивна везаност према тој ствари (субјективна, афекциона вредност), док за сва остала лица она нема такву посебну вредност (види и чл. 189. ст. 4. ЗОО).⁴

Навођење у овој врсти тужбе поменутих чињеница на којима тужилац заснива захтев за враћање ствари од туженог — савесног стицаоца, као и доказа којима се утврђују ове чињенице, представља за тужиоца обавезу и по одредби ст. 1. чл. 186. ЗПП.

До обавезног доказивања у напред реченом правцу дошло би само у случају оспоравања од стране туженог било које од двеју наведених чињеничних компоненти, с обзиром да оне у својој узајмној и јединственој повезаности сачињавају активну легитимацију тужиоца. Стога би у вези с тим појављено спорно одлучно питање било расправљено и цењено применом правила контрадикторног поступка.

Из досадашњег излагања може се извести и овај закључак по коме само и искључиво ранији стварни власник за кога ствар има посебан значај, може тражити враћање те ствари од савесног стицаоца под условима садржаним у ст. 2—3. чл. 31. закона. Следило би из овога да је таква могућност искључена у односу на лице, које је било само претпостављени власник ствари у моменту када је од невластника отуђена савесном стицаоцу. У том смислу закон је експлицитан и не предвиђа никакву могућност алтернативе у корист претпостављеног власника. Стога лицу које се појављује у својству претпостављеног власника остаје право да захтева повраћај ствари, ако сматра да савесни стицалац од невластника није могао стећи право својине због неиспуњења законом прописаних услова, односно да ствар држи без правног основа. Ради се о подношењу тужбе из претпостављеног права својине предвиђеној у чл. 41 закона (*Actio publiciana*). Ако

³ Немачко право полази од пресумције активне легитимације тужиоца (пар. 1006. Грађ. законика). Аустријско пар. 369. АГЗ и пар. 218. СГЗ стоје на становишту да је доказивање права својине тужиоца потребно.

⁴ Чл. 189. ст. 4. ЗОО гласи: „Кад је ствар уништена или оштећена кривичним делом учињеним са умишљајем, суд може одредити висину накнаде коју је ствар имала за оштећеног.” — Више о појму субјективне односно афекционе вредности ствари проф. др Борислав Благојевић и проф. др Врлета Круљ: „Коментар Закона о облигационим односима”, Савремена администрација, Београд, јуна 1979, стр. 30.

би зависно од околности датог случаја таква тужба била безуспешна раније претпостављеном власнику преостаје само још право да захтева накнаду штете од за то одговорног му лица.

Основни циљ тужбе ранијег власника под условима предвиђеним у ст. 2. чл. 31. закона је повраћај ствари од држаоца — савесног стицаоца. Судећи по томе ова својеврсна тужба је кондемпнаторна, али се може поставити питање да ли је и искључиво кондемпнаторног карактера. Ово без обзира, што је њен захтев усмерен на враћање ствари у државину ранијег власника — тужиоца уз новчану накнаду туженом по прометној цени. При томе се не може прећи преко мишљења по коме би захтев ове специфичне тужбе требао да садржи као примаран захтев за утврђење ранијег тужиоцевог права својине на ствари отуђеној од невласника, а која је за њега — тужиоца од посебног значаја. Затим, следи кондемпнаторни захтев за повраћај тражене ствари путем предаје у државину тужиоца уз истовремену његову обавезу да туженом исплати новчану накнаду за ту ствар по прометној цени.

За оба изложена захтева, као кумулативно постављена у овој врсти тужбе, може се констатовати да се заснивају на идентичном правном основу. У таквом случају деклараторна тужба у односу на у њој садржан кондемпнаторни захтев има супсидијарни карактер. Стога би суд по службеној дужности имао да утврди постојање правног интереса тужиоца за истцање и захтева за утврђење (чл. 187. ст. 2. ЗПП). Уколико би суд нашао да на страни тужиоца не постоји адекватан правни интерес, био би обавезан да по службеној дужности одбаци тужбу у погледу постављеног захтева за утврђење. У питању је неопходна процесна претпоставка за деклараторну тужбу, а на коју, као што је већ речено, суд мора да пази по службеној дужности (чл. 288. ст. 2. и 3. ЗПП). Овде такав адекватан правни интерес тужиоца несумњиво постоји, пошто се обавезно доказивање активне легитимације своди на утврђивање обе њене чињеничне компоненте тј. да је тужиоцу припадало право својине на ствари у часу кад је отуђена од невласника и да та ствар за њега има посебну — субјективну вредност.

Адекватан одговор на питање могућности и оправданости постављања приказане кумулације у тужбеном захтеву у процесном односу материјалноправном погледу, свакако треба очекивати у становишту које о том питању буде заузето у правној теорији и судској пракси.

Полазећи од садржине одредбе ст. 2. чл. 31. закона на први поглед могло би се закључити, да ранији власник може захтевати враћање ствари само од оног савесног стицаоца, који је непосредно односно први од невласника прибавио право својине на тој ствари и у чијој се државини она налази. Такав захтев ранији власник не може поставити по протеку објективног — преклузивног рока од једне године од стицања права својине на ту ствар (ст. 2. чл. 31). Међутим, у свакодневной пракси се догађа, а што је и сасвим обична појава, да савесни стицалац — нови власник ствари кратко време након прибављања ту ствар даље

отуђи теретним или добротним правним послом другом лицу, које је такође у положају савесног стицаоца. Овде се заправо поставља као спорно питање да ли у приказаној ситуацији долази до потпуног престанка тужиоаче — ранијег власника законом предвиђене могућности у погледу захтева за повраћај ствари, или таква могућност уз одређено временско ограничење постоји и у случају таквог даљег промета.

Ради бољег сагледавања овог спорног питања, а оно ће се сасвим извесно појавити у судској пракси, треба поћи од разлога који су мотивисали законодавца кад је, као попут у односу на предатна правна правила, предвидео могућност за ранијег власника ствари да захтева од савесног стицаоца враћање те ствари под условима из ст. 2. и 3. чл. 31. закона.

Оправдање за овај законски попут је у томе, да се у тенденцији заштите интереса савесног стицаоца и сигурности јавног промета у потпуности не пренебрегну интереси бившег власника ствари. И то само оног бившег власника за кога ствар отуђена од невластника има посебну (афекциону) вредност.⁵

Треба да се има у виду праксом потврђена појава, да ранијем власнику често није познато да ли је фактички држалац ствари истовремено и савесни непосредни стицалац од невластника, или је до савесног стицања те ствари дошао у току њеног даљег промета. Стога смо склони мишљењу по коме би изложеној концепцији законодавца више одговарало становиште о постојању шире законске могућности ранијег власника у погледу постављања захтева према савесном стицаоцу односно држаоцу за враћање ствари, али уз одређено временско ограничење за коришћење такве могућности. Значи, да би ранији власник могао поставити захтев за враћање ствари и према оном савесном стицаоцу, који до права својине и државине те ствари није дошао путем директног прибављања од невластника, већ од неког другог *tradens*. То може бити пре свега онај непосредни стицалац од невластника, а такође и сваки други доцнији савесни стицалац ствари у условима јавног промета.

Логично би следило, да и у таквој ситуацији ранији власник не би могао поставити захтев за повраћај ствари после протеча наведеног законског (преклузивног) рока од једне године рачунајући његов почетни ток од стицања права својине на ствари од оног савесног стицаоца, који је први односно непосредно прибавио ствар од невластника.

Свакако ће правна теорија односно судска пракса дати адекватан одговор и на напред изложено спорно питање.

Савесни стицалац права својине од невластника може као нови власник ствар предати у непосредну државину другом лицу на основу неког правног посла (на пример закуп, послуга, чување). У закону је усвојена модерна (објективна) концепција државине по којој је држалац свако лице које врши фактичку

⁵ Види образложење Нацрта закона о основним својинско-правним односима — Скупштина СФРЈ, Београд, јуна 1979, стр. 30.

власт на ствари без обзира да ли то чини за себе или за другог. Битно је да од вршења те фактичке власти држалац извлачи одређену корист економску и због тога му закон пружа државинску заштиту.

Ако ранији власник поднесе тужбу против тог фактичког држаоца ради враћања ствари сматрајући га за савесног стицаоца од невластника, онда се поставља питање на који начин тужени може да реагује у таквој ситуацији. У првом реду има право да захтева именовање претходника (*nominatio auctoris*) аналогно, као у случају подношења својинске тужбе за повраћај ствари против држаоца коме је ствар предата у непосредну државину на основу неког правног посла од лица, које тиме долази у положај вршења посредне државине (чл. 70. ст. 2. закона). Тужени приговором треба да укаже на оног својинског држаоца — савесног стицаоца од невластника који му је ствар предао, да би то треће лице уместо њега ступило у парницу. То се врши по одредбама чл. 210. ЗПП⁶ и ако именовани претходник, који је уредно позван не приступи на рочиште или одбије да ступи у парницу, тужени се не може противити да се упусти у парницу. Уколико тужени пропусти да се послужи приговором именовања претходника и сам се упусти у парницу, тада одговара за сву евентуалну штету коју је услед таквог поступка туженог претрпео необавештени претходник.

Поред реченог случаја могући су и неки други случајеви када ранији власник поднесе тужбу за враћање ствари против савесног стицаоца, који уопште није фактички непосредни ни посредни држалац ствари, а то су заправо два могућа случаја.

Први се односи на ситуацију када тужени иако није фактички држалац ствари тврди да то јесте и тиме обмани тужиоца. У другом случају тужени је био фактички држалац ствари, али је долозно напустио државину да би таквим поступањем онемогућио ранијем власнику повраћај ствари. За разлику од предратних правних правила⁷ закон ни када је у питању својинска тужба за повраћај ствари од држаоца — невластника, не регулише наведене случајеве у којима пасивна легитимација туженог представља фикцију (случајеви тзв. *fictae possessionis*), а који ће сасвим извесно и даље бити присутни у судској пракси. Стога смо мишљења, да у тим случајевима активно легитимисаном тужиоцу — ранијем власнику остаје једино право да од туженог захтева накнаду целокупне штете. Следствено томе, ту-

⁶ Именовање претходника било је предвиђено и у пар. 375 АГЗ: „Ко неку ствар у туђе име држи, може од тужбе за својину тиме заштитити, што ће именовати то лице, у чије име ствар држи, и доказати да је ствар примио од њега.”

⁷ Пар. 377. АГЗ гласи: „Ко какву ствар, коју не држи, говори да је држи, и тиме обмањује тужиоца, одговоран је за сву од туд потеклу штету.”

Пар. 378. АГЗ гласи: „Ко је имао какву ствар у државини, па је по достављеној тужби напусти, мора је тужиоцу, ако овај не хтедне да се држи правог придржника, о свом трошку повратити или ванредну њену вредност накнадити.”

жилац у току парнице може своју тужбу за враћање ствари трансформисати у тужбу за накнаду штете, с обзиром да је приказаним малициозним поступањем туженог спречен у могућности да реализује свој оправдани захтев за повраћај ствари. Свакако овде претежу разлози правичности да суд тужиоцу висину накнаде штете у погледу саме ствари одреди према њеној за тужиоца посебној (афекционој) вредности аналогно одредби ст. 4. чл. 189. ЗОО, а не по прометној вредности.

Када суд у току парнице утврди да захтев тужиоца за враћање ствари испуњава све услове предвиђене одредбама ст. 2. и 3. чл. 31. закона донеће одлуку, којом се тужени обавезује на предају ствари тужиоцу у државину уз истовремену тужиочеву обавезу да исплати њену новчану накнаду одређену по прометној цени. Таквом солуцијом у погледу начина одређивања новчане накнаде ствари која се враћа тужиоцу, закон је у суштини комерцијализовао вредност те ствари, иако она има искључиво за тужиоца посебну (афекциону) вредност чија се иначе новчана накнада као адекватан израз те вредности строго индивидуално цени и утврђује. То упућује на закључак, да је субјективна вредност ствари постојећа због изузетне емотивне наклоности само у односу на тужиоца узета једино као неопходан законски услов за могућност постављања захтева ранијег власника за враћање ствари од савесног стицаоца. Дакле, није уједно предвиђена и као неопходан законски услов за тужиочеву обавезу исплате индивидуално одређене новчане накнаде дотичне ствари према тој субјективној (афекционој) вредности.

У закону ништа није речено да ли се новчана накнада за ствар ранијег власника одређује по прометној цени важећој у време доношења судске одлуке, или се утврђење те релевантне чињенице везује за неку другу фазу поступка у којој су изведени одговарајући докази (вештачење). — Одговор на то питање свакако ће дати судска пракса, као и на питање да ли утврђена новчана накнада може бити нижа од прометне цене по којој је савесни стицалац ствар прибавио од невластника. Ако је таква ситуација могућа, онда би тужени био у губитку без обзира што је савестан стицалац ствари и постао њен безусловни нови власник.

Сасвим је извесно да одређена новчана накнада у неким случајевима може бити чак и знатно већа од цене, коју је савестан стицалац платио невластнику за прибављену ствар. То не зависи само од моменталног стања понуде и потражње на тржишту, већ евентуално и од чињенице да је дошло до увећања вредности ствари услед корисних или по посебној склоности извршених улагања од стране савесног стицаоца и уједно новог власника.

Посебну категорију покретних ствари чине новчанице и хартије од вредности, које гласе на доносиоца (облигације државних зајмова, чекови, менице по бланко преносу или по преносу на доносиоца). Стога за те ствари важе и посебна правила по којима оне у моменту предаје прелазе у својину савесног прибавиоца

без обзира на који су начин изашле из државине ранијег власника. Овај важан изузетак захтева сигурност јавног (економског и правног) промета, као и сама природа тих ствари. Како те покретне ствари по својим битним карактеристикама нису индивидуално одређене, (на пример готов новац као платежно средство), то све те специфичности код ове категорије покретних ствари довољно указују зашто се у интересу сигурности правног и економског промета у погледу стицања права својине тих ствари примењују посебна правна правила.

У вези са законом изузетно предвиђене могућности стицања права својине од невластника на покретној ствари свакако треба имати у виду данас стално присутан феномен купопродаје разноврсних покретних ствари (робе) на тзв. бувљој пијаци. Таква је роба најчешће сумњивог порекла (шверцована, украдена), а њихови продајци се по правилу продајом не баве професионално и немају дозволу надлежног административног органа. Стога код купопродаје покретних ствари (робе) под наведеним условима не долази у обзир примена законског прописа о стицању својине од невластника, с обзиром да купац не постаје власник купљене ствари од невластника, него општих правила имовинског права.

На почетку овог излагања је већ речено зашто и из којих разлога у закону није предвиђена могућност прибављања својине на непокретности, а таква могућност није била садржана ни у предратним правним правилима. Једино у том погледу чини изузетак АГЗ у пар. 824⁸ — последња реченица у вези пар. 823. и то само када је у питању случај стицања својине из наслеђа, а при томе редактори АГЗ нису правили разлику између покретних ствари и непокретности. По овом предратном правном правилу када привидни наследник отуђи наслеђену непокретност прибавилац стиче право својине само под условом да је савестан. Тиме је предвиђена проширена могућност стицања својине од невластника и у односу на непокретности. Овде још треба рећи да је правно правило из пар. 824. АГЗ сврстано у део тог законика којим се регулишу наследноправни односи, иако у суштини својом садржином и смислом спада у домен стварног права. Заправо у онај део законика о стварноправним односима, који одређују услове и начин стицања права својине на стварима од невластника тј. његово право место у систему АГЗ било би уз пар. 367. Овим правним правилом пружена је максимална заштита савесном стицаоцу, која му је омогућавала стицање права својине од невластника и на непокретности ако се као *tradens* појављује привидни наследник. Реченом солуцијом тадашњи законодавац је уједно обезбедио заштиту интереса сигурности јавног

⁸ Пар. 824. АГЗ гласи: „Ако тужени буде приморан да уступи заоставштину сасвим или неки део, онда ће се потраживања за повраћај плодова, које је покупио држалац, или на накнаду трошкова, које је учинио на заоставштину, судити по начелима која су постављена с обзиром на поштеност и непоштеног држаоца... *Трећи поштени држалац није никоме одговоран за ствари које је он у међувремену прибавио пар. 335, 367, 456.*”

промета и у случајевима стицања својине на непокретности кад је од невластника — привидног наследника прибавило треће савесно лице.

И поред тога што по закону није предвиђена могућност стицања својине на непокретности од невластника у том погледу једино чини изузетак за одређене случајеве наш систем земљишних књига. Овај специјални облик евиденције о непокретностима (земљишта и зграде) и правима везаним за те непокретности заснива се и одржава на основу предратних правних правила из бив. Закона о земљишним књигама од 18. V 1930. године чије је примењивање у судској пракси легализовано у смислу чл. 4. Закона о неважности правних прописа донесених пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације. С обзиром да су у питању посебна правна правила (земљишнокњижно право), а имајући у виду и специфичност одређених случајева у којима је изузетно могуће стећи својину на непокретности од невластника сматрамо, да приказ и обрада таквих случајева могу послужити из разлога целисходности као тема једног посебног чланка.

Слободан Шовић
судија Вишег суда у Срем. Митровици

ДЕОБА ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ

Одредбом чл. 47. Закона о браку САПВ одређено је да се заједничка имовина, коју су брачни другови стекли у току брака, дели према доприносу сваког од њих, с тим да за случај спора суд одлучује колики је удео сваког брачног друга у тој имовини, већ према њиховом доприносу, уз процену свих околности, одн. уз посебно вредновање не само зараде сваког брачног друга, већ и помоћи једног брачног друга другоме, послова у вођењу домаћих обавеза, послова који се тичу старања и одржавања имовине и вредновања сваког другог облика рада и сарадње у управљању, одржавању и повећању заједничке имовине.

Произилази да је Закон о браку САПВ као искључиви критеријум за поделу заједничке имовине узео допринос брачних другова, за разлику од законских решења појединих република, која су за критеријум узела поделу на равне делове.

Свакако да је предност критеријума заснованог на доприносу брачних другова у томе што уважава уложени рад приликом стицања имовине. Међутим, у односу на критеријум који полази од поделе на равне делове, критеријум који за полазиште има радни допринос, има недостатак који за последицу има веома дуготрајне и компликоване спорове, који и материјално и психички исцрпљују бивше брачне другове, при чему окончање истих не доводи увек и до таквих подела, које одражавају њихов стварни допринос у стицању.

Одређивање доприноса брачних другова

Подела заједничке имовине према доприносу брачних другова у њеном стицању, практично значи, да супруг који је имао већи допринос у стицању, има и већи удео у заједничкој имовини. Од њиховог доприноса у стицању, значи зависиће и вели-

чине њихових делова у заједничкој имовини. Како и на који начин се одређује тај допринос, произилази већ из цитиране законске одредбе чл. 47. Закона о браку САПВ. У њему су примера ради наведени неки од конкретних облика доприноса. На том плану долази и учешће посебне имовине супруга и учешће материјалне базе која супрузима омогућује стицање.

Утврђивање удела брачних другова

У заједничкој имовини удели брачних другова се одређују на првом месту њиховим споразумом. Тек за случај да споразума нема, уделе утврђује суд на захтев једног од њих. Моментом утврђивања удела заједничка имовина се претвара у посебну имовину, а подела која долази после тога на стварима, које су улазиле у заједничку имовину, ни по чему се не разликује од деобе, која се врши по општим правилима грађанског права.

Безано за одређивање удела путем суда је и проблем правилности и дозвољености тужбених захтева, којима се тако нешто тражи. Стога се и о томе мора нешто рећи.

Петит тужбених захтева

Удели се утврђују у односу на заједничку имовину као целину, а не у односу на сваку ствар појединачно. Ради тога у правилу тужбени захтев мора бити такав да њиме буде обухваћена целокупна имовина. Међутим, то не значи да тужбени захтев не може гласити на утврђивање удела у појединим стварима стеченим током заједничког живота између брачних другова. Примера ради, а ти случајеви нису ретки у животу, брачни другови споразумно поделе један део заједничке имовине, а само за преостали траже интервенцију суда. Међутим, без обзира да ли је тужбеним захтевом обухваћена сва или само део заједничке имовине, фонд заједничке имовине брачних другова мора се разматрати јединствено, целовито и уједно.

Удео се изражава разломком, који показује колики део од укупне заједничке имовине припада једном, а колики другом брачном другу. Тај сразмер мора бити исти за целокупну заједничку имовину и погрешно је утврђивање различитог сразмера. Ово зато што предмет деобе нису ствари већ имовина.

Неправилан је тужбени захтев који је постављен као алтернативан — да тужени преда у супосед тужиочев удео или да исплати противвредност тог удела. Такви захтеви су могући само ако по материјалном праву постоје алтернативне облигације из којих они произилазе. Будући да то није случај код спорова о уделима брачних другова у заједничкој имовини, јер нема обавезе брачног друга, да уместо предаје супоседа плаћа противвредност удела брачном другу у заједничкој имовини, то такав захтев не може да дође у обзир. Када би се таквом захтеву удо-

вољавало, онда би то практично значило, да један брачни друг откупљује удео од другог брачног друга у њиховој заједничкој имовини. Истина, стварно право се у границама диспозитивне странаке може преобразити у облигационо право, ради чега се може тражити исплата новчаног еквивалента за допринос у стицању заједничке имовине, али само уз услов да је други брачни друг од кога се та исплата тражи, сагласан са тим. Стога сама чињеница да је имовина стечена доприносом брачног друга, који се обратио суду, не заснива обавезу другог брачног друга, да му плати вредност тог доприноса у новцу. Допринос у тековини има за последицу да је имовина стечена радом брачних другова заједничка имовина, али тиме не настаје обавеза ни за једног, ни за другог брачног друга, да одговарајући износ другом брачном другу исплати у новцу. Може се тражити и тако и поставити тужбени захтев, признање права сувласништва и предаја у супосед, а потом и развргнуће заједнице уз власништво и посед, али не и исплата противвредности, сем за случај да је супротна страна вољна то да прихвати. Могућност супоседа је изричито предвиђена чл. 14. Закона о основним својинско-правним односима.

Неправилни су и тужбени захтеви који гласе на утврђење сувласништва на стварима, које заправо представљају припатке главној ствари. Таквим захтевима се не може удовољити. Ово из разлога што се учеснику у принову на таквим стварима, може признати право својине по основу заједничког стицања, једино у оним случајевима кад приновљена грађевина сама за себе представља грађевински објект, било као стамбена или пословна зграда, и ако се као таква може отуђити, било цела или у деловима. Учеснику у стицању не може се признати посебно право својине на оним грађевинама као нпр. што су живинарник, обор, ограда, клозет, штала, узидана пумпа и сл., које су по својој природи и намени припадци стамбеној згради или сеоском домаћинству. У односу на те ствари ради се у суштини о побољшању стамбених или пословних зграда или делова сеоског домаћинства, па онај који је учествовао у тим побољшањима има право на накнаду у новцу. Само у случајевима веома значајних улагања, као нпр. кад та улагања својом вредношћу прелазе вредност већ постојеће куће, долази у обзир право на стварноправни захтев тј. признање права својине у одговарајућем делу, али с тим да се то простире и на саму кућу као главну ствар, којој ти објекти служе. У одсуству таквог услова тужбеним захтевима, којима се претендује на својину на припадцима, нема места.

Постоје ситуације код којих, за разлику од оних из претходног става, је опет једино могуће признање облигационо правних захтева, а не и стварноправних. То су ситуације у којима је допринос једног брачног друга у стицању заједничке имовине несразмерно мањи. Међутим, и ту треба бити опрезан и водити рачуна не само о сразмери сувласничких удела већ и о вредности укупне имовине. Примера ради сувласнички удео од $1/10$ је знатно мањи од сувласничког дела израженог са $9/10$, али ако је вредност заједничке имовине неколико милијарди старих ди-

нара, онда чита неразмера сувласничких удела, не оправдава, као искључиву, досуду новчаног износа, тим пре што одређивање накнаде у новцу, а због постојеће инфлације, има неповољно дејство по оног супруга, коме се одређује исплата, па макар та исплата била и према ценама на дан пресуђења.

Брачни друг има право да захтева да се утврди његово право својине у брачној тековини, која представља некретнину, иако стечена некретнина у земљишним књигама још није укњижена, одн. за коју још није извршен земљишно-књижни пренос. Право тог брачног друга на утврђење, у односу на другог брачног друга је оправдано са аспекта и основа и правног интереса и са аспекта онемогућења предузимања даљих радњи за заштиту и остваривање његовог права (упис у земљишне књиге и др.).

За случај бесправне градње суд је ипак овлашћен да расправља и одлучује о доприносу странака у подизању таквог бесправног објекта. Ово без обзира на одредбу чл. 12 Закона о основним својинско-правним односима, према којој је за стицање права својине на изграђеној згради потребно и да је то учињено у складу са законом, из чега би се могло закључивати да на бесправно подигнутим објектима не може постојати право својине. Изградња без одобрења надлежног органа, наиме, није у складу са законом. Ипак, не може се у таквим ситуацијама узети, да бесправно подигнути објект, правно не постоји. Тај објект, без обзира што је бесправно подигнут објективно постоји, па како је то учињено доприносима брачних другова, то они основном тога морају имати право сувласништва на њему. Пресудом се расправљају њихови међусобни односи и права једног и другог у односу на њега, као бесправно подигнут. Њоме се не мења његов статус, као бесправно подигнутог објекта и последице које из тог могу да произиђу за брачне другове, а који су га подигли без дозволе надлежног органа.

Када је имовина, иначе стечена у току брака заједничким радом брачних другова, уписана као власништво једног од њих, а са знањем другог, не може се у спору између њих на основу таквог уписа судити, да кућа представља искључиво власништво онога који је као власник уписан, те основном тога извлачити закључак да је онај други брачни друг, поконио свој део. Брачни друг може тужбом тражити утврђење да је сувласник непокретности стечене у браку и ту тужбу може упутити како против другог брачног друга, тако и против трећег лица на које је привидно извршен упис у земљишним књигама. Таквом захтеву има места и поводом оставинског поступка.

У животу има ситуација да брачни другови већ код куповине одређене имовине споразумно утврде делове у тој имовини. Исто тако постоје ситуације, кад брачни другови по окончању радова на подизању породичне куће, изврше упис у земљишне књиге и већ тада одреде своје сувласничке уделе. Поставља се питање у вези са таквим ситуацијама може ли неки од брачних другова након тога захтевати утврђење стварног удела у заједничкој имовини, уз образложење и тврдњу, да извршени

упис не одражава право стање ствари у погледу доприноса? Одговор је следећи: само за случај да је тај наводно нереални упис резултат претње, принуде, преваре или заблуде, или да у вези с тим претходно није постојао обострани споразум, могао би постојећи земљишно-књижни упис и постојеће земљишно-књижно стање доћи у питање и следом тога незадовољни брачни друг би могао устати са својим тужбеним захтевом усмереним на то да се и поред постојећег земљишно-књижног стања, утврди допринос, како његов, тако и другог брачног друга, у стицању заједничке имовине.

Постоје ситуације да је упис у земљишне књиге резултат мешовитог уговора закљученог између брачних другова. Примера ради тај уговор делимично представља споразум брачних другова о заједнички стеченој имовини, а делимично поклон. Уколико би се радило о таквој ситуацији, онда брачни друг, који је незадовољан постојећим стањем ствари у земљишним књигама, може под условима из чл. 56. Закона о браку САНПВ тражити враћање поклона. Свакако да за такав свој захтев и претензију мора дати одговарајуће податке и објашњења. Ако је, значи основ за земљишно-књижни упис сувласничког дела једног брачног друга поклон учињен од стране другог брачног друга, онда брачни друг (пкланодавац) не може тражити опозив поклона, ако је међу њима такав уговор закључен као симуловани правни посао, а уствари се ради о регулисању имовинских односа у погледу заједничке имовине стечене радом током брака.

Кад се против једног брачног друга води поступак за испитивање порекла имовине и исти се правоснажно оконча одлуком надлежног органа, тако што се имовина одузме у корист општине, онда други брачни друг нема право да пред судом у спору против општине тужбом ради утврђења остварује свој захтев, да имовина, која је одузета представља заједничку имовину стечену у браку и да се његов део издвоји. Његова неиницијатива током управног поступка има за последицу, да парнични поступак не може бити коректив управног поступка и њему једино преостаје могућност да се користи ванредним правним средствима у поступку испитивања порекла имовине, а ради излучења његовог дела.

Не могу се тражити ствари које не постоје, било да су потрошене, уништене или отуђене. Код таквог стања ствари се може тражити предаја одговарајуће количине ствари истог рода или алтернативна исплата противвредности. Такав захтев може чак погодовати туженој страни, јер се она предајом одговарајућих ствари може заштитити од евентуалне нереалне процене вредности тих ствари.

Када су девизна средства заједничка имовина, онда за случај да један брачни друг подигне иста са штедње или их потроши, други брачни друг може тужбом тражити исплату утврђеног одговарајућег дела тог девизног износа (значи тужбени захтев би био дозвољен, јер остварује право на деобу заједнички стечене имовине) а може тражити и исплату динарске противвред-

ности, при чему се противвредност утврђује према курсу стране валуте на дан исплате.

Уз захтев за утврђење може се поставити и захтев за деобу. У односу на тај захтев у обзир долазе општа правила грађанског права о развргнућу сувласничке заједнице. Суд међутим поступајући по том делу захтева, не поступа правилно, јер практично није поделио заједничку имовину брачних другова, кад само одреди да ће се провести физичка деоба.

Ако се покаже спорним шта све улази у заједничку имовину, онда је дужност суда да то утврди. При томе се претпоставља да поједина ствар улази у заједничку имовину, а брачном другу који супротно тврди, остаје могућност да то докаже.

У парницама за деобу заједничке имовине дозвољене су мере обезбеђења и оне су погодна средство за разрешење разноразних животних ситуација и то без обзира да ли се ради о неновчаним или новчаним потраживањима. Њима има посебно места када се ради о самовољи, инату, или узурпацији коришћења и управљања целом имовином од стране једног брачног друга. Обзиром на све то оне би требале имати што чешћу примену и послужити као ефикасно средство за спречавање наведених злоупотреба.

Од чега све зависи величина удела

Радни допринос, као што је већ речено, је од битног утицаја на величину удела брачних другова у стицању заједничке имовине током трајања брака. При томе није важно, колико је који од брачних другова придонео код набавке сваке поједине ствари, већ је важно, колико је сваки од њих придонео стицању целокупне имовине. Радни допринос сваког од брачних другова се може правилно утврдити само оценом радног доприноса током трајања брачне заједнице од почетка до краја, јер, као што је то иначе уобичајено, заједничке ствари, које улазе у имовинску масу, прибављају се сукцесивно. Није битно за величину удела да ли је само један од брачних другова учествовао у изради и стицању ствари током трајања брака. У брачној заједници важи принцип поделе рада, па брачни друг који није учествовао у изради одређене ствари стечене у току брака, ипак има удео на тој ствари, с обзиром да је он радио друге послове у брачној заједници и тиме омогућио другом брачном другу да се посвети послу око израде те ствари. У пракси овакво виђење и приступ насталим проблемима се занемарује и судови под утицајем и пуномоћника странака, погрешно вреднују значај личног ангажмана код стицања појединих ствари (најчешће је то случај код зидања кућа) испуштајући из вида да други брачни друг истовремено обавља друге послове у домаћинству, као што је примера ради старање о деци, опслуживање стоке, одржавање постојеће имовине и сл.

Рад на решавању конкретних предмета пружа прилику, да везано за проблем радног доприноса у стицању заједничке имовине, се уочи и сагледа тенденција обезвређивања и минимизирања рада брачног друга — супруге, која није у радном односу. Подцењује се њен ангажман у пословима домаћинства и пословима око дизања, одгоја и збрињавања малолетне деце, уз покушаје да се тај рад малтене изједначи, у погледу његове објективне вредности, са радом кућне помоћнице. То је погрешно, јер кућна помоћница по правилу обавља само техничке послове у кући и она се само за те послове хонорише. Рад брачног друга, жене, ако и обавља исте послове, које обављају кућне помоћнице, не исцрпљује се само у томе, јер брачни друг управља целим домаћинством тако да је други брачни друг по правилу лишен сваке бриге о вођењу домаћих послова. То што се рад супруге не може увек изразити у новцу, није препрека да се он не може вредновати. Напротив, он се може вредновати слободно ван оквира новчаног прерачунавања, а основом оцене доприноса у стварању заједничке имовине брачних другова. Не сме и не може се занемарити једна посебна — етичка димензија у радном доприносу супруге, а у вези њеног својства мајке. Према ономе што је у животу скоро редовна појава и према општем искуству малолетна деца, поготово у своме раном узрасту, нужно траже ослонац и помоћ, што им по природи ствари пружају мајке, одн. живот уз њих. Уз мајке и помоћу њихове разумне, одмерене љубави деца стичу осећање сопствене сигурности и сопствене вредности. Уз њих и помоћу њих деца успостављају своје најраније везе са друштвеном средином, стичу представе и осећања значајна за њихов будући развој у конкретној друштвеној средини. Недостатак таквог ослонаца повећава животне тешкоће тих младих бића, уколико се не нађе надокнада у другим односима и у знатној мери штетно утиче на њихов развој. То је сазнање потврђено и у општем и у научном искуству. У изнетом контексту рад супруге, као мајке, је немерљив и незаменљив, па отуда и посебна, већ поменута етичка компонента у њему, компонента која је релевантна и код оцене доприноса приликом стицања заједничке имовине у браку.

На уделе брачних другова има значај и вредност посебне имовине, па чак и у ситуацији када је она утрошена за свакодневне потребе брачне заједнице. Заједничка имовина не мора бити прибављена непосредно сопственим средствима брачног друга, који има посебну имовину. Ово због тога што трошењем његове посебне имовине за подмирење текућих потреба заједнице, он истовремено омогућује да се из других средстава остварених радом брачних другова, прибави њихова заједничка имовина, што се мора акцептирати и вредновати. Примера ради, не може се узети да је допринос брачних другова у стицању заједничке имовине подједнак у ситуацији, кад један брачни друг задржи своју земљу за себе, а други брачни друг прода

своју имовину и сву уложи у заједничку тековину опредмећену у виду некретнина.

С друге стране део имовине прибављен за време трајања брака од стране једног супруга из средстава, која долазе у његову посебну имовину, може се сматрати, ако другачије није договорено, заједничком имовином, ако је и други брачни друг своја средства партиципирао за намирење потреба заједничког домаћинства, у износу, који премашује издатке за њихово издржавање и друге трошкове.

Чинилац код стицања заједничке имовине је и материјална база — производна средства, земља, економске зграде, пољопривредни инвентар, породична кућа, занатска радња и сл. и удео тих средстава у стицању припада ономе чија су та средства, тако да за деобу остаје само оно што чини вишак стеченог, одн. оно што је у правном смислу стечено радом брачних другова.

Не може бити од значаја за величину удела чињеница да је један брачни друг током заједнице живота трошио од заједничке имовине више за своје потребе, пошто се поједини приходи и трошкови учињени за време заједничког живота не могу одвојено посматрати, већ се имају третирати као целина у парници у којој се расправља о утврђивању и деоби заједничке имовине стечене у браку.

Не може се у истом смислу вредновати као допринос вредност употребе ствари од стране одређеног брачног друга. Примера ради ако је један супруг у брак унео своју посебну имовину у виду путничког аутомобила, па је у току брака та кола више употребљавао други супруг, онда се не може потраживати и посебно вредновати употреба те ствари. Ово због тога што у браку и за брачне другове важи начело брачне солидарности и брачне узајамности, па би се супротним приступом та начела довела у питање.

Уколико један брачни друг неовлашћено располаже у своје име и за свој рачун појединим стварима из заједничке имовине пре њене деобе, онда други брачни друг не може основом таквог понашања тражити да му се повећа сувласнички део у заједнички стеченој имовини, већ само може устати облигационо правним захтевом из основа накнаде штете или неоснованог обogaћења.

Допринос родитеља једног брачног друга у виду бесплатног становања, бесплатне хране, бесплатног чувања и одевања деце и сл., који је дат управо за тог брачног друга, узима се као допринос тога брачног друга у стицању заједничке имовине и као такав се њему приписује.

За средства добијена путем кредита и потом потрошена у заједници живота, је већ напред речено да представљају заједничку имовину. Престанак брачне заједнице не мења правне односе проистекле из заједничке обавезе. Она странка, која је уместо друге исплатила у потпуности или делимично дуг, који је настао из кредита, има право тражити од друге стране да јој

намири оно што је она била дужна учинити. Ниједан брачни друг не може другог брачног друга против његове воље искључити од отплате кредита, па да отплаћени кредит рачуна само као свој допринос у стицању имовине, већ може да тражи од другог брачног друга, да плати део кредита, који је сразмеран његовом уделу. Претварање новчаног доприноса исплатом кредита у суласнички део је погрешан метод, јер на имовини стеченој у браку супрузи стичу заједничко власништво, међу њима настаје стварно-правни однос и евентуално неплаћени дугови у часу престанка брачне заједнице представљају пасиву у имовини, коју сразмерно сноси оба брачна друга. Међутим, то не мења и не дира њихове сувласничке односе у погледу активне имовине. Ово је нарочито важно због тога што током времена долази до раскорака између реалне вредности стечене имовине и новчаних обавеза по основу кредита, па би непосредно претварање новчаних обавеза у сувласништво на заједничкој имовини, довело у повољнији положај брачног друга, који отплаћује дугове у њиховој номиналној вредности, а за узврат добија сувласништво у новој тржишној вредности.

Истина, изнето правило не долази до примене увек, јер удео на ствари може примера ради, да буде резултат улагања и посебне имовине, што утиче на висину обавезе оног брачног друга, који није отплаћивао кредит.

Каква је ситуација са кредитом подигнутим од стране једног брачног друга, који је само делимично отплаћен пре заснивања брачне заједнице, док је остатак отплаћен током трајања брака, а у односу на стечену ствар, која је такође прибављена пре заснивања брачне заједнице? Одговор на питање које је постављено је у зависности од околности да ли је пре закључења брака исплаћен знатан део цене, или пак незнатан део цене. Ако се ради о првој ситуацији, онда ће тако стечена ствар бити посебна имовина, у супротном биће заједничка, јер је у отплати те ствари учествовао и онај брачни друг који је није набављао.

Да ли се код стицања заједничке имовине као допринос може рачунати зарада до које је један брачни друг дошао на недозвољен начин — злоупотребом свог положаја у својој радној организацији, противправним присвајањем новца или робе, недозвољеном трговином и сл.? Да би се правилно одговорило на то питање треба поћи пре свега од тога да ли је такво понашање тог брачног друга било подведено под кривични прогон и да ли је он за све то кривично суђен. Уколико је кривично суђен, онда се то не би могло рачунати као допринос, сем за случај кад из своје имовине обештети оштећену радну организацију. Међутим, уколико се ради о ситуацији да је из било којег разлога изостало кривично гоњење (примера ради због застарелости) онда је проблем компликованији. Нити би било поштено да му се таква зарада узме у допринос, а нити долази у обзир да би други брачни друг требао користити повољности, настале диктатом таквог стања ствари. Решење би вероватно требало потра-

жити у евентуалном иницирању поступка испитивања порекла имовине, те одузимању дела те имовине, која је резултат такве недозвољене зараде, у корист друштва.

У погледу накнадних радова, које је извршио један брачни друг, по прекиду брачне заједнице, примењују се правила о пословодству без налога туђих послова, уколико нема другачијег споразума између брачних другова. Слично као и код отплате кредита, по прекиду брачне заједнице, није прихватљиво да један брачни друг једностраним поступањем и обављеним улагањем међа постојећи стварноправни однос на заједничкој имовини, до тренутка прекида брачне заједнице. У погледу средстава, која је након престанка брачне заједнице, један од бивших брачних другова уложио у неподељену заједничку имовину, без сагласности другог брачног друга, постоји могућност да тај брачни друг устане облигационо-правним захтевом према другом брачном другом, ради исплате дела уложених средстава, већ сразмерно утврђеним уделитема, а не може тражити већи сувласнички део основом таквог улагања.

Када се ради о подизању куће на плацу који је посебна имовина једног брачног друга, онда се стицањем власништва на згради стиче и сувласништво на земљишту. Зграда и земљиште чине правно јединство и морају имати исту судбину. Када је зграда изграђена на земљишту у друштвеној својини, а то земљиште је још пре брака прибавио један брачни друг, онда то што он има право да гради на том земљишту, има своју новчану вредност. Да му је то земљиште одузето из поседа, добио би накнаду у висини тржишне цене најближег земљишта на коме постоји право својине. Пошто је плац икоришћен за изградњу зграде, противвредност права коришћења истог, има се рачунати као посебан допринос оног брачног друга, који је исходовао дозволу за градњу, у заједнички изграђеној стамбеној згради. Обавеза је суда да у таквој ситуацији утврди, колико би странке платиле за доделу таквог плаца од стране државних органа, заједно са свим доприносима за изградњу зграде, одн. колико их то све мање кошта због тога што један брачни друг, као бивши власник, је имао право градње на том земљишту. Разлика између те две ситуације чини посебан допринос тог брачног друга у стицању зграде.

Кад брачни другови стичу имовину у широј породичној заједници, онда треба поступити на следећи начин: прво се утврђује удео брачних другова у односу на сувласничке уделе осталих чланова домаћинства и то по критеријумима који важе за стицање сувласништва, а тек потом се утврђени сувласнички удео дели између брачних другова према критеријумима који важе за деобу заједничке имовине. Ти критеријуми нису исти. Код стицања сувласништва узима се у обзир и вреднује фактички допринос сваког стицаоца, а код стицања брачне тековине узима се у рачун и вреднује сваки облик рада (примера ради и брига о деци и очувању имовине и сл.). У парници за утврђивање сувласничког удела код стицања у широј породичној заједници

тужбом морају бити обухваћени сви учесници у стицању, пошто они имају положај нужних супарничара.

На зараду брачног друга нема утицаја околност што је она остварена из уговора о раду, који је тај брачни друг закључио са другим брачним другом, јер је таква могућност сада и законски регулисана. Само за послове, које један брачни друг врши у оквиру своје законске обавезе помагања свог брачног друга, не би могло доћи до закључења уговора о раду.

За зајмове важе иста правила као и за кредите, с тим што је без значаја то ко се налази у својству зајмопримца, оба брачна друга или само један од њих. Отплата зајма је један од трошкова и издатака, који терете домаћинство брачних другова, па га треба у том светлу и посматрати. Зато ни околност, да је само један од брачних другова узео зајам, па чак, да је тај зајам отплаћиван само из његовог личног дохотка, не даје никакав посебан карактер имовини прибављеној из средстава зајма, и то не само зато што је лични доходак такође заједничка имовина, већ и зато што се издаци за отплату зајма не могу третирати одвојено од осталих трошкова домаћинства супруга.

Колики је удео сваког од супруга у заједничкој имовини, одлучује суд на бази резултата расправљања и оценом изведених доказа. У недостатку других доказа могуће је одлучивати о конкретном доприносу и слободном оценом у смислу чл. 223 ЗПП-а, или још тачније речено закључак о аликвотним деловима изводити уз помоћ идеје на којој почива и одредба поменутог члана, која је и иначе тамо где је дозвољена, изузетак. Међутим, не долази у обзир да би се у сумњи имало примењивати правно правило ранијих закона да заједничка имовина припада стицаоцима на једнаке делове.

Споразумна деоба

Закон о браку САПВ је оскудан у погледу одредаба којима би се регулисао и утврђивао садржај споразума о деоби и начин деобе. Брачним друговима је препуштено да заједничку имовину поделе, било на основу усменог, било на основу писменог споразума, за разлику од појединих републичких закона, којима је изричито прописано да споразумна деоба може бити само у писменој форми.

У погледу садржаја деобе брачни другови могу да се споразумеју на различите начине — да одређене ствари и права припадну једном, а друге ствари и права другом супругу. Могу се споразумети да се заједничке ствари продају и да остварену цену поделе већ сразмерно уделитема — на једнаке или неједнаке делове. Такође тај споразум може бити и такав да све ствари припадну само једном, а да други прими исплату у новцу уместо свог сувласничког дела, па чак и за случај када тај сувласнички део није знатно мањи. Могуће је споразумети се и ко ће од њих

задржати станарско право. Није међутим, дозвољен споразум према којем станарско право има припасти једном брачном другу, на име његовог удела у брачној тековини, што би значило теретно. Теретно располагање станарским правом, као што се зна, није допуштено, и оно не може бити у промету.

Ако су се брачни другови споразумели о величини удела у заједничкој имовини и уговорили да она буде продана и да добијена цена буде подељена на једнаке делове, не би могли након продаје одустати од таквог споразума, а основом тога што један брачни друг накнадно формира претензију да је његов допринос у стицању већи.

За случај да се судским поравнањем о деоби заједничке имовине договоре шта све чини предмет деобе и колики су њихови сувласнички удели, након тога не могу више истицати приговоре, који би такав споразум мењали и оповргавали.

Брачни другови би могли побијати споразум о деоби основом оштећења преко половине вредности. Ово обзиром на чињеницу да је такав споразум двострани уговор и да њиме сваки од сувласника нешто добија (самовласништво ствари која му је деобом припала), а нешто даје (свој сувласнички удео на ствари која је припала другом сувласнику), па је зато могућно да неки од сувласника буде оштећен преко половине вредности.

Споразум о деоби не би био ваљан и када би садржавао елементе зеленашког посла, па би брачном другом, који је на тај начин искоришћен од другог брачног друга, стајала могућност да тражи поништај таквог споразума по општим правилима грађанског права.

Ни споразум брачних другова о подели будуће имовине, која би се тек имала стећи, не би био ваљан, пошто би се таквим споразумом отклањала обавезност режима заједничке имовине, што није дозвољено и могуће. Ово због тога што брачни другови не могу знати колики ће бити њихов допринос у стицању будуће имовине. Исто важи и за споразум, којим се један брачни друг одриче стицања на будућој имовини.

Споразуми о деоби, који су инспирисани недопуштеним побудама, такође нису дозвољени. Примера ради не би био важећи споразум, којим би се један брачни друг одрекао права на делу заједничке имовине, под условом да други брачни друг пристане на развод брака.

С друге стране био би дозвољен споразум, који би био у зависности од чињенице код кога ће заједничка деца остати на чувању и васпитању, а у смислу, да тај брачни друг, који преузима бригу о деци добија већи део имовине или чак и сву заједничку имовину.

О могућностима измене фактички извршене деобе током трајања брака и извршене деобе одмах приликом стицања имовине у току брака, већ је било говора.

Иначе, право на деобу имовине, коју су радом у току брака стекли брачни другови, припада сваком брачном другом у свако доба, што значи и за време трајања брачне заједнице,

при чему се тада извршена деоба односи само на заједничку имовину стечену до те деобе.

Брачни другови приликом споразумне деобе, не морају да се придржавају критеријума, које закон прописује за величину удела. Ограничења се тичу једино ситуација у којима је споразум закључен под условима, који упућују на зеленаштво.

Да ли брачни другови могу кад поверилац тражи деобу заједничке имовине (деобу сем брачних другова иначе може тражити и поверилац), да поделе заједничку имовину споразумно? Ово због тога што постоји могућност, да брачни другови руковођени својим интересима, злоупотребе право на деобу и на тај начин доведу у питање наплату потраживања повериоца, тако што би удео брачног друга — дужника определили у што је могуће мањем разломку, или га чак и изоставе. Да ли могућност таквих ситуација диктира решење по којем би само суд могао извршити деобу? Одговор би био да права брачних другова на деобу не би могла бити ограничена и њима би увек припадало право на споразумну деобу. Поверилац ако би оценио да је евентуално изигран, може независно од проведене деобе, захтевати, да суд утврди удео брачних другова у заједничкој имовини.

Судска деоба

Уколико се брачни другови не споразумеју о деоби заједничке имовине, било целокупне или делимичне, могу да траже од суда, да изврши деобу њихових сувласничких ствари. Поводом тако постављеног захтева, судови у парничном поступку одлучују према општим правилима материјалног права. При томе важи оно што је већ речено — да није дозвољено одређивање различитог размера, који се обично изражава разломком, у односу на поједине или групу ствари, јер би се супротним поступањем довела у питање целина заједничке имовине и њен основни смисао и суштина. Обзиром на то био би неправилан тужбени захтев, којим би се тражило да се утврди допринос у стицању само на једном предмету или на групи предмета и да тај удео буде другачији од онога, који су брачни другови већ одредили својим споразумом за остали део имовине.

Није недозвољено, да се, уколико је подела неменљивих покретних ствари немогућа, захтев за деобу постави тако, да се одреди укидање такве имовинске заједнице, продајом ствари на јавној судској дражби и поделом постигнуте цене.

Ако се ради о заменљивим стварима, за које у одсуству истих, брачни друг тражи деобу исплатом њихове противвредности, такав захтев је дозвољен, јер се не могу делити ствари које не постоје.

Постоје ствари у заједничкој имовини на којима се без обзира на њихово порекло, не може одређивати сувласништво ни за случај спора. То су ствари за личну употребу и за врше-

ње заната или занимања једног брачног друга. О коначној судбини тих ствари по престанку заједнице живота било је већ говора.

Приликом деобе меродавно је оно стање заједничке имовине у коме се она налазила у тренутку њеног престанка. Све оно што се изгубило из ње у току њеног постојања у оквиру заједничког управљања и коришћења, не улази у деобну масу. Међутим, ако је један од супрута располагањем предметима заједничке имовине, проузроковањем штете, њиховим рабљењем или на други начин, у времену од тренутка престанка заједнице живота па до деобе, умањео заједничку имовину, вредност умањења дугује заједничкој имовини. Меродавна вредност предмета заједничке имовине је она која постоји у тренутку деобе, а не у моменту престанка заједничке имовине. Када би било другачије био би оштећен онај брачни друг, који није рабио те предмете.

Када један од брачних другова, после раскида заједнице живота, искључиво за себе користи ствар из заједничке имовине, а постоје претпоставке за досуђење новчане противвредности учешћа другог брачног друга, овај може захтевати накнаду вредности свог учешћа у тој ствари, према вредности ствари на дан доношења пресуде, а утврђеној према стању ствари у моменту када је ствар почео само за себе користити други брачни друг. Овакав став је посебно оправдан када се ради о стварима код којих вредност рапидно опада редовном употребом (нпр. путнички аутомобил).

Деоба је могућа кад не дође до престанка брака у случајевима заплене имовине једног брачног друга, код казне на конфискацију имовине једног од брачних другова и код стечаја на имовини једног брачног друга.

Проблеми о којима је у овом излагању било речи, сагледавани кроз досадашња решења судске праксе и систематизовани ради боље прегледности и коришћења, нису исцрпени, јер животне ситуације својом разноврсношћу не дозвољавају и не омогућавају, да би се на том плану могло све обухватити. Ипак, дата решења могу помоћи да се кроз аналогни и упоредни приступ обрађена проблематика може користити за разрешење и других проблема и у том правцу значајно допринети раширивању бројних нејасноћа и помоћи првостепеним судовима да отклоне дилеме и тешкоће у споровима који за предмет имају односе из и поводом заједнички стечене имовине у браку и који спорови, како то досадашње искуство показује, без сваке сумње спадају у најкомпликованије и најтеже

Коста М. Месаровић
адвокат у Београду

ИЗВРШЕЊЕ НА ОСНОВУ ВЕРОДОСТОЈНЕ ИСПРАВЕ

У Закону о извршном поступку предвиђено је да се извршење ради остварења новчаног потраживања између организација удруженог рада које врше привредну делатност одређује и на основу веродостојне исправе. Ово представља новину и одступање од досадашње праксе у извршном поступку да се извршење одређује само на основу судских одлука и одлука других органа којима је утврђена обавеза странака.

Веродостојна исправа се може користити само за остваривање новчаног потраживања између организација удруженог рада које врше привредну делатност. Сви остали субјекти су искључени у коришћењу веродостојне исправе у извршном поступку.

Појам веродостојне исправе ни досада није био познат у нашем законодавству. У члану 446. Закона о парничном поступку одређено је да се платни налог може издати када се тужбени захтев односи на потраживање у новцу које се доказује веродостојном исправом приложеном тужби у изворнику или овереном препису. Истовремено, у овој одредби прописано је да се као веродостојна исправа сматрају нарочито: јавне исправе, приватне исправе на којима је потпис обвезника оверио орган надлежан за оверавање, менице и чекови са повратним рачунима, ако су они потребни за заснивање захтева, извод из оверених пословних књига, фактуре и исправе које по посебним прописима имају значај јавне исправе.

Међутим, у извршном поступку појам „веродостојне исправе” досада није постојао. Новим Законом о извршном поступку ово је уведено као новина у односу на досадашњу праксу у овој правној материји.

Пошто одређивање извршења на основу веродостојне исправе представља одступање од устаљене праксе у извршном

поступку, то се у примени овог института, у правној теорији и пракси појавио низ спорних питања од практичног значаја.

За разлику од Закона о парничном поступку који није набројао све врсте веродостојних исправа, Закон о извршном поступку их набраја исцрпно и таксативно (члан. 21. став 2. ЗИП-а). Тако се према одредбама овога Закона под веродостојним исправама сматрају: фактура, меница и чек.

Под којим условима меница и чек могу бити исправе подобне за одређивање извршења ближе је одређено у Закону о обезбеђивању плаћања између корисника друштвених средстава.

Да би се меница и чек сматрали веродостојним исправама оне морају бити протестоване код надлежног општинског суда по поступку који је предвиђен Законом о меници односно Законом о чеку и као доказ зато треба приложити и протестну исправу.

Као веродостојна исправа фактура мора да садржи све битне састојке предвиђене у Закону о обезбеђивању плаћања између корисника друштвених средстава да бе се могла сматрати исправом подобном за извршење.

Закон није ближе одредио појам фактуре као веродостојне исправе, па се у пракси појавило питање да ли фактуру треба уже или шире схватити, обзиром да се остваривање новчаних потраживања у привредном промету обавља и преко других исправа, које не носе назив фактура.

Наша судска пракса је стала на становиште да се појам фактуре шире схвата. Тако се као веродостојне исправе могу сматрати и друге исправе, као што су привремена и окончана ситуација у грађевинарству, товарни лист и отпремница у јавном превозу, ако иначе имају све елементе фактуре.

Фактура издата од стране СИЗ-а здравственог осигурања и друге сличне организације не може служити као веродостојна исправа у смислу члана 21. став 2. Закона о извршном поступку, јер ове организације не обављају привредну делатност, па се члан 275. Закона о извршном поступку не може примени-ти на исте.

Када се из веродостојне исправе не види доспелост потраживања, извршење се одређује ако је поверилац поднео писмену изјаву да је потраживање доспело и означио дан доспелости. Ову повериочеву исправу мора да потпише пословодни орган повериочеве организације удруженога рада, или други радник с посебним овлашћењима и одговорностима. Овде се чини изузетак од начела формалног легалитета који важи у извршном поступку.

Ако поверилац не поднесе ту изјаву, суд ће га, у смислу члана 109 Закона о парничном поступку, позвати да то учини у одређеном року, а у противном ће предлог одбити.

Решење о извршењу на основу веродостојне исправе доноси надлежни привредни суд односно првостепени суд. Ово се решење не може извршити пре него што постане правоснажно.

У члану 55. став 1. и 2. Закона о извршном поступку одређено је да ће суд ставити ван снаге решење о извршењу донето на основу веродостојне исправе и укинути све већ проведене радње ако је дужник против тог решења поднео приговор, који не мора бити образложен.

Из ове одредбе одмах се уочава разлика између овог приговора и приговора поднетог против решења о извршењу донето на основу извршне исправе. Када се ради о приговору дужника против решења о извршењу донето на основу извршне исправе, суд је дужан да поводом тог приговора проведе одређени поступак. Међутим, када се ради о приговору против решења донето на основу веродостојне исправе, само подношење, и то необразложеног приговора доводи до стављања ван снаге решења о извршењу и укидању спроведених радњи. На тај начин је дужник у потпуности заштићен од злоупотребе повериоца.

Расправљање о потраживању које је означено у исправи започиње тек подношењем приговора дужника. Даљи ток поступка зависи од воље повериоца. У овом случају Закон даје рационално решење када одређује да поверилац може још у предлогу за извршење тражити да суд предлог сматра тужбом у случају приговора од стране дужника против решења о извршењу. Тада се даљи поступак наставља као редовна парница пред надлежним судом, с тим што поверилац добија улогу тужиоца, а дужник туженика у парници.

У случају да Суд пак одбаци предлог за извршење на основу веродостојности исправе зато што исправа није веродостојна исправа из члана 21. Закона о извршном поступку, предлог се не може сматрати тужбом.

Решење о извршењу се ставља ван снаге и у случају када поверилац изјави да се предлог сматра тужбом, чим се приговор поднесе, јер се у овом случају не могу аналогно применити одредбе из Закона о парничном поступку код улагања приговора на издати платни налог.

По правоснажности решења о стављању ван снаге решења о извршењу поступак извршења се обуставља.

У случају када дужник уложи приговор против решења о извршењу које је донето на основу веродостојне исправе, онда суд не може да утврђује да ли је дуг плаћен или не, нити може да одлучује о таквом приговору, јер је у ставу 1 члана 55 Закона о извршном поступку изричито предвиђено да ће се у таквом случају решење о извршењу ставити ван снаге и укинути спроведене радње ако је дужник против тог решења поднео приговор.

Ако дужник у приговору оспори само мањи, незнатни део потраживања (тако на пример, оспори само каматну стопу преко оне која је Законом дозвољена и сл.), или пак у приговору назначи да је обавеза из веродостојне исправе прешла неким послом на друго лице, а иначе се постојање и висина потраживања не спори, требало би можда одредбу из става 1 члана 55 Закона о извршном поступку шире тумачити, па уколико би се

странке на рочишту или путем изјаве сагласиле о тим споредним и формалним пропустима, суд би могао да решење о извршењу у том делу исправи и извршење спроведе, а не да га ставља ван снаге и укида спроведене радње у делу у коме дужник фактички и није приговорио. У сваком случају, ако би се ти мањи недостаци могли у вези са приговором дужника отклонити, било би целисходније и практичније него да се поступак извршења непотребно претвара у парницу.

У сваком случају, надамо се да ће будућа судска пракса у овом домену спорна питања и дилеме коначно рашчистити.

Фрањо ХИРЈАН—Младен СИНГЕР: МАЛОЉЕТНИЦИ У КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Загреб, 1988. Издавач „ГЛОБУС“

I

Јавнотужилачки тандем Фрањо Хирјан и Младен Сингер већ преко петнаест година заједно било на стручним савјетовањима било у облику монографских дјела обрађују правно-криминолошке и криминално-политичке аспекте проблематике малолетничке делинквенције. Иначе, од југославенских аутора овом проблематиком бавило се више стручњака као што су Скаберне, Перић, Поповић, Тодоровић, Јашовић итд., међутим, дјело које је предмет овог осврта представља најкомплетније монографско дјело из области малолетничког кривичног права, поготово због тога што ће у њему наћи праве одговоре на многа питања не само правни стручњаци, већ и стручњаци из области социјалне педагогије, социологије, дефектологије, психологије итд. Ову тезу настојат ћемо у наставку и темељито образложити. Уз ово посебно наглашавамо да ову студију могу користити правни и други стручњаци из осталих наших социјалистичких република и покрајина из разлога што се у њој презентирају законодавна рјешења на компарабилној југославенској ситуацији с упућивањем на разлике које постоје у кривичним законима република и покрајина.

II

Гледе систематике дјело се састоји од три дијела: *Први*: Малољетници као починиоци кривичних дјела (стр. 9—224); *Други*: Кривич-

на дјела на штету дјецe и омладине (стр. 225—348); *Трећи*: Кривични поступак према малолетницима (стр. 351—514). Осим тога у књизи се налази богат попис кориштене домаће и иноземне књижевности и стручне периодике као и законодавних и неправних извора, стварно казало, а поготово је добродошло казало цитираних законских прописа, тако да сваки примјењивач ове студије врло лако и брзо може пронаћи потребну му информацију будући да су у томе казалу цитирани сви кориштени пописи наших социјалистичких република и аутономних покрајина, каква казала у правилу недостају у већини уџбеника који су намијењени стручњацима који непосредно примјењују норме кривичног права. У оквиру текста књиге налази се и стотињак табеларних прегледа о модалитетима криминалног понашања малолетника и о врстама одлука које доносе јавни тужиоци и судији током вођења кривичног поступка према малолетницима.

По својој суштини „ради се о комплексном дјелу које обухвата два темељна комплекса: кривичноправне (материјалне и процесне) проблеме малолетног починиоца кривичног дјела и проблеме кривичноправне заштите малолетника и дјетета. Дакле, ради се, с једне стране о малолетним делинквентима и њихову положају у систему кривичног правосуђа и, с друге стране, о малолетницима и дјеци — жртвама кривичних дјела“ (проф. др З. Шепаровић у његовој рецензији за потребе издавача).

У прва два дијела књиге налази се *de facto* коментар опћих кривичноправних одредаба о малољетницима и санкцијама према малољетницима те кривичних дјела на штету дјечје и омладине, будући да се уз презентацију законских текстова, уз сваку одредбу даје увид у њен настанак-хисторијат, затим компаративни преглед западно и источноевропских кривичних законодавстава, богату судску праксу, као и теоријско освјетљење коментираних норме уз примјену мултидисциплинарне методе. Захваљујући оваквом приступу аутора „кориснику текста омогућује се систематичан увид у тему с јасним прегледом настанка, развоја и домаћаја правнокриминолошке и криминалнополитичке мисли о положају малољетника у кривичном праву код нас и у свијету“ (доц. др С. Узелац у његовој рецензији за потребе издавача).

Умјесто парафазирања садржаја књиге у даљем осврту наша ћемо излагања концентrirати само на неке од ауторових најинтересантнијих размисљања као и њихових критика на нека од постојеће важећих законодавноправних рјешења.

III

Унатоц евидентне чињенице да је одговарајућим преинакама у формулацији постојећих одгојних мјера и увођењем нових, повећан еластичитет тих кривичних санкција и тиме и њихов криминалнопедагошки ефекат, међутим нити савремене кривичноправне одредбе о малољетницима неће дати очекиване криминалнополитичке ефекте ако се истовремено не уведу одговарајуће кадровске, организацијске, па и нормативне иновације у организацију малољетничког судовања и у извршење кривичних санкција према малољетницима (стр. 16), будући да „нико од најбољих правних норми нема користи ако их нема тко примијенити или ако се примјењују не-савјесно или погрешно“ (стр. 49). Слиједом тога, да би јавни тужиоци и суди за малољетнике заиста могли слиједити упуте законодавца које не одоносе на предлагање и изрицање санкција према малољетницима, очито није довољно да располажу само адекватним подацима о лич-

ности, породици и ранијем животу малољетника, већ је нужно да стекну шире информације из подручја криминологије и социјалне педагогије, како би на темељу чињеница утврђених у поступку могли доносити одлуке у духу малољетничких одредаба кривичног права (стр. 79).

Интересантне су критичке опсервације у вези с одгојном мјером упућивања у дисциплински центар за малољетнике, будући да подаци о каснијем добром или лошем понашању врло малог броја малољетника који су прошли кроз такав центар од незнатног је, или готово никаквог значења за оцјену вриједности и ефикасности те мјере, јер нема иоле стабилних критерија упућивања малољетника у дисциплински центар. Управо се због тога не може никако закључити да ли се евентуално поправак може приписати боравку у дисциплинском центру; самом кривичном поступку који му је претходио, а који је такође могао малољетника импресионирати; накнадном извршењу појачаног надзора органа старатељства; већем залагању родитеља који су се након кривичног поступка озбиљно тргли и схватили своју дужност, или било којем другом фактору.

Кад је ријеч о посебним обавезама уз мјере појачаног надзора аутори пледирају да би се и у КЗ СР Хрватске могле уврстити обавезе које се односе на слободно вријеме за малољетника и обавеза да малољетник омогући увид и прихвати завјет за трошење и распоред својих прихода, како то предвиђа Кривични закон Македоније, затим обавезу да је малољетник дужан упознати прометне прописе како то предвиђа Кривични закон Словеније, итд. У вези с тим морамо констатирати врло значајне чињенице, да колико год је претјераном децентрализацијом регулативе у области кривичног права дошло до центрафугалних тенденција у кривичном правосубју СФРЈ, утолико је похвално да је у различитим кривичним законима наших социјалистичких република и покрајина дошло до врло оригиналних појединих рјешења, која би се могла уградити *pro futuro* у један јединствени кривични закон у нашој земљи (кад за то поновно наравно сазру одређене друштвено-

-политичке околности), за које се рјешење залажу многи истакнути југославенски правници.

Кад је ријеч о одгојним мјерама аутори су доста опширни у својим излагањима а поготово су њихова излагања попраћена десецима табеларних прегледа чији се статистички показатељи тумаче и критички освјетљавају, међутим кад се ради о санкцији малољетничког затвора (стр. 170—200) та излагања нису попраћена никаквим емпиричким показатељима. Било би корисно да су сумарно презентирани резултати једног истраживања које је својевремено извршено у оквиру програма Института за криминологику истраживања у Београду (Др Обрад Перић: *Малољетнички затвор* — Примена и извршење — Београд, 1979 — Издавач: „Привредна штампа“) као што су то аутори учинили на неким мјестима цитирајући резултате иноземних истраживања а у помањкању аналогних југославенских.

Да ова студија представља и знанствено-теоријски приручник доказује и чињеница да су аутори унаоч суздржаности да све и свашта критицизирају и полемизирају, ипак на појединим мјестима ушли у директна сучељавања различитих гледишта по појединим питањима (стр. 204 — биљ. 164; стр. 206 — биљ. 170; стр. 208 — биљ. 172; стр. 508 — биљ. 89 итд.). Илустрације ради на овоме мјесту дословно ћемо цитирати два одломка из ове студије који се текст односи на (не)исправну интерпретацију *ratio legis* одредбе из чл. 96. ст. 1. КЗ Хрватске (Неплаћање алиментације), о чији се смисао стално спотиче југославенска јавнотужилачка и судска пракса, по нашем мишљењу у цијелости посве неопотребно. Ево што нам у вези с тим институтом кажу аутори студије:

„Унаоч томе што је Савезни врховни суд у својој одлуци 1957. године (Кж-193/57 од 13. XI 1957. — *Збирка судских одлука* — Књига II, свезак 3/1957, стр. 27—29) заузео став да за постојање кривичног дјела неплаћања алиментације, тј. за постојање избјегавања, није потребно претходно неуспјело извршење, ипак се судска пракса приклонила становишту да претходно треба успједити неус-

пјело извршење. На тај начин, унаоч томе што постоји несумњиво биталан друштвени интерес да родитељ размјерно својим могућностима намираи обавезу уздржавања дјетета и тиме придонесе нужној материјалној основици његовог одгоја и образовања, ипак је сав терет с тим у вези пао на леђа једног родитеља, у правилу самохране мајке. Тај други родитељ, неријетко неук, сиромашан и скрхан теретом брига и обавеза, требао је потпуно сам поднети све веома правно сложене иницијативе, често пута да плати и одвјетника, како би најприје исходно извршни наслов, а потом и доказао да други родитељ заиста „избјегава“ давати дужно уздржавање. Тек тада се кривично-правни механизам почео покретати, поступак је био дуг, тежак, спор, на жалост неизвјестан, а неријетко и неефикасан.

Мишљења смо (то је мишљење аутора — Примједба: И. К.) да је према формулацији става 1. овога члана за постојање радњи извршења тог кривичног дјела „избјегавањем“ довољно да је починилац било каквим понашањем, а поготово неприхватањем запослења или мијењањем радног мјеста, избјегао давати дужно издржавање. Непотребно је безуспјешним извршењем гражбине доказивати избјегавање“ (стр. 241—242). Писац осврта на ову студију само жели додати, да то за што се писци хумано, истински и оправдано залажу треба наступити код окривљеника у часу истека тзв. *паричног рока одређеног у парничној пресуди!*

Аутори подвргавају критици недовољну активност одгојнообразовних и медицинских установа које често пута не реагирају у случајевима злостављања и грубог занемаривања дјеце како би наступило правовремено откривање и процесирање кривичног дјела из чл. 101. КЗХ, а нажалост и органи јавне сигурности на том су подручју мање активни него што би се то од њих могло очекивати (стр. 280).

Кривичном поступку према малољетницима посветили су готово двије стотине страница текста што је за највећу похвалу. Давања таквог значаја и домањаја кривично-процесним нормама према малољетницима од стране таквих зналаца с

једне стране науке малољетничког кривичног права а с друге стране као темељитих познавалаца јавнотужилачке и судске праксе у том подручју, упућује на једино исправан закључак, да би се и у пракси требало више припазити на посебне финесе приликом процесуирања у свим предметима малољетничког криминалитета.

Вриједна су пажње резонирања аутора у вези с опортунитетом из чл. 468. ст. 1. и 3. ЗКП а у вези с примјеном чл. 74. КЗ СФРЈ, те се залажу за таква рјешења у пракси којима би криминалнопедагошки ефекат порастао (стр. 369—370).

Оно што је највриједније у овом трећем дијелу студије јест настојање аутора да се неизоставно у кривичном поступку према малољетницима требају ангажирати стручњаци ових профила:

— дефектолог — социјални педагог,

— социјални радник,

— психолог, те

— други стручни радници педагошког или психолошког усмјерења.

У вези с том проблематиком Републички комитет за здравствену и социјалну заштиту СР Хрватске додио је „Правилник о извршењу одгојне мјере појачане бриге и надзора“ („Народне новине“ СР Хрватске, број 22/1985 од 4. липња (јуна) 1985. године) према чијим одредбама се захтијева интердисциплинарна сарадња малољетничке наведених стручњака са завршеном факултетском наобразбом. Аутори с правом захтијевају да се исти профил стручњака ангажира код јавних тужилаштва и судова током вођења кривичног поступка према малољетницима (стр. 389, 393—394, 396—398, 417, 423, 437 и 452).

Тзв. тамна бројка криминалитета код малољетника неизбјежна је тема кад се ради о тој популацији чини кривична дјела. Импресивно дјелује податак којег износе аутори да на примјер „Тамна бројка криминалитета родоскврнућа изванредно је велика, те према неким процјенама износи“ (стр. 248). У вези с тим проблемом цитирамо ауторе:

„Да би споменуте друштвене институције неког малољетника обухватиле као делинквента, није довољно

да он само врши кривична дјела, да се сам или да га други сматрају деликвентом, већ мора бити откривен као деликвент и обухваћен одговарајућим поступком неке друштвене институције. Резултати емпиријских социолошких испитивања показали су и у САД и у Европи да је тзв. „тамна бројка“ малољетних делинквената веома велика и да службено евидентирани криминалитет чини тек мањи дио стварног опсега ове појаве“ (стр. 458).

Наиме, без сагледавања и тог сегмента малољетничке делинквенције не може се доћи до одговарајућих резултата на плану превенције, откривања и сузбијања малољетничке делинквенције.

Ergo, изјегавајући сухопаран приказ садржаја књиге, а у циљу афирмације проблемског приступа настојали смо читатељу презентирати основне проблеме у овој студији, те потаћи на размишљање сваког читатеља о многобројним проблемима с којима се суочава друштво као цјелина, а посебице државни органи као и стручњаци изван тих органа у правцу усавршавања како законодавноправних тако и других социјално-педагошких рјешења на врло деликатна питања која искрсавају свакодневно у вези с појавом омладинске делинквенције.

IV

Претпостављамо да смо читатељу презентирали иако минималне информације колико је то могуће у оквиру оваквог једног осврта учинити, али сматрамо да унаоач тога, већ и из ових штурих информација може се врло добро видјети и извучи генерални закључак, да се овдје ради о модерној и оригиналној криминалнопедагошкој студији с једне стране, а с друге стране о најкомплетнијем коментару кривичноправних одредаба које су везане за малољетничку делинквенцију или пак за делинквенцију одраслих у односу на малољетнике као жртве кривичних дјела — у нашој земљи. Кад данас располажемо с таквим дјелом приређеним од људи који су већи дио својег радног вијеска посветили искључиво проучавањима криминалнопедагошких и

правнокриминолошких те криминалнополитичких феномена овог типа криминалитета, тада се не би смјело догодити да било који јавни тужилац или судач, педагог, психолог или пак дефектолог односно социјални радник при обављању својих професионалних дужности буде лишен овог вриједног инструментарија. Затим, многобројне критике те приједози за усавршавање

малољетничког кривичног законодавства, требале би представљати и путоказ за републике и савезног законодавца при предстојећим измјенама и допунама сада важећег кривичног законодавства. У сваком случају ово велико монографско дјело представља значајан допринос обogaћивању литературе из области малољетничког кривичног права.

Др Ивица Крамарић

ПРАВНА ПРАКСА

КРИВИЧНО ПРАВО

ОДМЕРАВАЊЕ КАЗНЕ ОСУЂЕНОМ ЛИЦУ, КЗЈ чл. 49.

На основу чл. 49. став 1. КЗ СФРЈ, применом одредаба о стицају, осуђеном се мора изрећи јединствена казна за сва кривична дела за која је правоснажно осуђен после извршења кривичног дела за које му се суди, без обзира што је казну по ранијим правоснажним пресудама већ издржао.

Побијаном пресудом одбијен је као неоснован захтев осуђеног за спајање казни, са образложењем да је осуђени издржао једну од казни чије спајање тражи.

Осуђени у жалби истиче да је побијана пресуда донета погрешном применом материјалног кривичног права и да постоје услови из чл. 49. став 1. КЗЈ да му се изрекне јединствена казна за сва кривична дела.

Врховни суд Војводине је усвојио жалбу осуђеног и укинуо побијану пресуду.

Из образложења:

По павилној примени одредбе чл. 49. ст. 1. КЗЈ осуђеном лицу при одлучивању о казни за кривично дело за које се суди, све изречене казне затвора по ранијим правоснажним пресудама узео се као утврђене без обзира да ли су издржане или не, а затим изрећи јединствена казна затвора за сва кривична дела применом одредаба чл. 48. КЗЈ, осим оних казни које су правоснажно изречене и издржане пре извршења кривичног дела за које се суди. При томе треба имати у виду да се законски израз „пре него

што је започело издржавање казне по ранијој пресуди” односи на време извршења кривичног дела за које се суди, а не на време суђења. Како у конкретном случају нема сумње да је осуђени за кривично дело за које је осуђен каснијом пресудом извршио пре него што је почео да издржава казну затвора по ранијој пресуди, те је у време суђења по каснијој пресуди било места за примену одредбе чл. 49. ст. 1. КЗЈ као и сада у поступку спајања казни по тим пресудама, па околност да је осуђени издржао казну по ранијој осуди у овом случају није релевантна.

(Врховни суд Војводине, решење бр. Кж. 62/88 од 25. II 1988)

КРИВИЧНО ДЕЛО ПРЕВАРЕ КЗВ чл. 133.

Оптужени који се послужи фалсификованим исправама у којима су садржани неистинити подаци о његовом личном доходу и другим околностима потребним за добијање кредита, не чини кривично дело преваре ако је у време добијања кредита од банке имао намеру засновану на стварним могућностима и реалним изгледима да добијени кредит врати банци.

Првостепеном пресудом оптужени је на основу чл. 350, тач. 3. ЗКП олобођен од оптужбе да је извршио кривично дело плачке из чл. 134. ст. 1. у вези са чл. 133. ст. 1. у вези са ставом 2. КЗВ.

У жалби јавног тужиоца се истиче да је оптужени довео у заблуду раднике банке да му одобре кредит приказивањем лажне документације

о свом личном доходу и другим околностима потребним за добијање кредита, јер у време добијања кредита није био солвентан.

Врховни суд Војводине је одбио жалбу тужиоца и потврдио првостепену пресуду.

Из образложења:

Тачно је, да је оптужени добио кредит уз приказивање неистинитих платних спискова којим се неистинито потврђивало да је у време добијања кредита имао одређени лични доходак, јер у то време није радио, да је девизне кредите банке подизао уз фалсификовано уверење управе прихода о основици разреза пореза из личног дохотка, при том преправљајући датум издавања уверења. Ове чињенице је утврдио првостепени суд потпуно и правилно, и за своја утврђења дао одговарајуће разлоге, а у вези ових радњи изведен је и правилан правни закључак, када је оптужени оглашен кривим за кривично дело фалсификовања исправа из чл. 193. став 3. у вези става 1. КЗВ.

Међутим, по мишљењу Врховног суда Војводине, не чини кривично дело преваре лице које се као оптужени у намери добијања кредита послужи фалсификованим исправама и на тај начин довеле у заблуду даваоца кредита у погледу чињеница које се односе на његов радни однос, висину личног дохотка или друге околности потребне за добијање кредита, те на тај начин изводи одобрење и коришћење кредита — уколико је оптужени имао намеру засновану на стварним могућностима и реалним изгледима да кредите врати и уколико су услови за добијање кредита које је оптужени лажно приказао да испуњава, од стране банке постављени само са сврхом да се банка увери у платежну способност оптуженог да врати добијени кредит. У овој ситуацији не постоји штетно располагање имовином банке преко радника који су доведени у заблуду, као и свест (умишљај) оптуженог да банку наведе да нешто учини на штету своје имовине.

Код таквог стања ствари, пошто није утврђен квалитетан облик виности оптуженог потребан за кривично дело преваре, нити је настала штета за банку, која није могла ни

наступити с обзиром на утврђењу солвентност оптуженог, те је правилно поступио првостепени суд када је нашао у тој ситуацији да није доказано извршење кривичног дела плаћке из члана 134. став 1. КЗВ у вези са кривичним делом преваре из члана 133. став 2. у вези са ставом 1. КЗВ.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Кж. 371/87 од 9. марта 1988)

П Р И В Р Е Д Н И С П О Р О В И

КАМАТА НА КАМАТУ

У току спора за исплату обрачунатих затезних камата поверилац може до закључења главне расправе основано захтевати процесну камату од дана подношења тужбе.

Из образложења:

Погрешно је првостепени суд применио материјално право када је одбио повишени тужбени захтев за затезне камате на обрачунати износ затезних камата од дана подношења тужбе за исплату обрачунатог износа затезних камата до дана подношења захтева за затезне камате по већој стопи.

Право на процесну затезну камату из чл. 279. ст. 2. 300 од дана утужења доспеле камате може се истицати све до закључења главне расправе.

Према томе, у току спора за исплату обрачунатих затезних камата поверилац може до закључења главне расправе основано захтевати процесну камату од дана подношења тужбе. За право повериоца на процесну камату од дана подношења тужбе у смислу чл. 279, ст. 2. 300, није битно када је у току спора постављен захтев, већ да ли је захтев у складу са висинам стопе затезне камате предвиђене у одлуци о висини стопе затезне камате.

Како је у моменту подношења тужбе стопа затезне камате била већа од стопе по којој је камата тражена, то с обзиром на изнето тужилац има право на затезну процесну камату од дана подношења тужбе, а не од дана постављања захтева за процесну камату по већој стопи.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Пж 598/87 од 16. 12. 1987)

Ако је правоснажном одлуком повериоцу досуђена процесна камата (камата на обрачунати износ затезних камата) по нижој стопи од прописане, тада он не може у посебној парници тражити разлику процесне камате.

Из образложења:

Из списка предмета произилази да је о захтеву тужиоца за исплату затезне камате као и камате на камату (процесне камате по стопи од 66% на износ главнице) правоснажно пресуђење је у том делу платни налог Општинског суда у Новом Саду бр. Плс. 7193/86 постао правоснажан.

Како је према изнетом о тужбеном захтеву за исплату затезне камате правомерно одлучено, те тужилац више није овлашћен да на ову затезну камату тражи камату на камату, јер му право да постави овакав тужбени захтев припада само од дана подношења тужбе за исплату обрачунаог износа затезних камата, па све док о том захтеву није правоснажно одлучено, а сходно одредби чл. 279, ст. 2. 300.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Пж. 35/88 од 3. 02. 1988)

ЗАТЕЗНА КАМАТА

Поверилац нема право на затезну камату на износ процесне камате обрачунате од дана подношења тужбе на износ неисплаћених камата.

Из образложења:

Из списка предмета произилази да је тужилац предметног спора утужио обрачунати износ затезних камата у износу од 5.605.514.— динара, са припадајућом каматом на тај износ од дана подношења тужбе. Тужилац је у току поступка повукао тужбу за утужени износ, а повлачење тужбе за износ од 3.450.070.— динара уследило је због тога што је ту-

жени тај износ платио после подношења тужбе. Снижени тужбени захтев за процесне камате од дана подношења тужбе, до исплате, а на износ од 3.450.070.— динара тужени је признао и одустао од приговора у том делу, па је првостепени суд за те камате оставио на снази платни налог. Обрачунати износ тих процесних камата према тврдњи тужиоца износи 1.505.936.— динара, па је повишени захтев на процесне камате на тај обрачунати износ процесних камата првостепени суд одбио у ставу 4. изреке првостепене пресуде.

Правилно је првостепени суд применио материјално право када је одбио повишени тужбени захтев.

Начело забране антагонизма има изузетке у одредби чл. 279, ст. 2. 300.

Према тој одредби на обрачунати износ затезних камата може се захтевати процесна камата од дана подношења суду захтева за њену исплату.

Повишени тужбени захтев односи се на камату на процесну камату обрачунату на износ неисплаћених камата, што је недозвољено, с обзиром на одредбу члана 279, став 1. 300. Одредба члана 279, став 2. 300 даје право повериоцу на процесну камату на износ неисплаћених камата, а не и право на процесну камату на обрачунати износ процесних камата.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Пж. 33/88 од 17. 02. 1988)

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

НЕПОСРЕДНА ПРИМЕНА НАЧЕЛА ГРАЂАНСКОГ ПРАВА

(Чл. 10. 300 и чл. 3. ст. 3. ЗПП)

Склапања брака не ради заједнице живота брачних другова већ ради стицања станарског права супротно је правилима морала социјалистичког самоуправног друштва, па тако стечено станарско право не ужива судску заштиту без обзира што брак није поништен до смрти брачног друга.

Из образложења:

Првостепени суд утврђује да је тужила власник спорне стамбене зграде у којој је у својству носиоца станарског права становао И. Д. од 1948. године до своје смрти 18. 09. 1985. године. Утврђује даље да је И. Д. путем огласа у новинама 1980. године тражио жену која би га дворила. На оглас се јавила I тужена. Тужени су у то време живели у брачној заједници. Затим су започели да станују у стану тужиле, који се налази у суседству спорног стана, а по основу уговора о закупу. Дана 07. 11. 1983. године I тужена је са И. Д. склопила уговор о доживотном издржавању, којим се И. Д. обавезао да након своје смрти предаје овој туженој право да даље користи у сврху становања спорни стан. Тужени су се затим уселили у спорни стан будући да им је тужила отказала уговор о закупу. Затим је брак тужених разведен пресудом суда. Дана 13. 12. 1984. године I тужена је склопила брак са И. Д. Међутим, и друго тужени је наставио да станује у спорном стану.

На основу ових чињеница првостепени суд закључује да је првотужена након смрти свог брачног друга И. Д. основано наставила да спорни стан користи у својству носиоца станарског права те јој ово својство може престати под условима предвиђеним ЗОСО за отказ уговора о коришћењу стана. Стога тужбени захтев као неоснован одбија.

Одлучујући о жалби тужиле другостепени суд у свему прихвата као правилно утврђено чињенично стање у првостепеној пресуди. Међутим, из утврђених чињеница изводи закључак да су I тужена и И. Д. закључили брак у намери изигравања права тужиле, као власника стамбене зграде, а да би I тужена стекла својство носиоца станарског права на спорном стану. У таквој ситуацији резонује другостепени суд признавање I туженој својство носиоца станарског права било би у супротности са правилима морала социјалистичког самоуправног друштва. На темељу овлашћења из чл. 373. став 4. ЗПП-а првостепену пре-

суду преиначује, тужбени захтев усваја, те обавезује тужене да се иселе из свих просторија које користе у спорној стамбеној згради и ове просторије слободне од лица и ствари предају у државину тужиле.

По оцени Врховног суда у побијаној пресуди правилно је примењено материјално право.

Наиме, другостепени суд је из чињеница које је утврдио првостепени суд утврдио битну чињеницу да је брак I тужене и И. Д. ништав, будући да се по овом питању не може више судити по тужби тужиле, као лица које има правни интерес ради утврђивања ништавости брака поменутих, јер је у међувремену брак престао смрћу И. Д.

Насупрот правном ставу из ревизије на темељу овлашћења из чл. 373. ЗПП-а другостепени суд је могао а како је то и учинио да из правилно утврђених чињеница закључи да је брак I тужене и И. Д. ништав.

Брак је законом уређена заједница живота мушкарца и жене. Ништав је брак који није закључен у циљу заједнице живота брачних другова, члан 37. Закона о браку („Сл. лист САПВ, број 2/75).

Из утврђеног чињеничног стања и по оцени овог ревизијског суда произилази да I тужена и И. Д. нису склопили брак у циљу заједнице живота као брачни другови, већ у другом циљу. Намера им је била да изиграју власника спорног стана у погледу својих побуда односно мотива те да остваре право да I тужена после смрти И. Д. настави да стан користи у својству носиоца станарског права. Ради се о изигравању циља брака, ради злоупотребе станарског права, па је брак фиктиван, дакле ништав. У таквој ситуацији признавање I туженој својство носиоца станарског права на спорном стану било би противно правилима морала социјалистичког самоуправног друштва.

Како I тужена није стекла својство носиоца станарског права на спорном стану, а II тужени овај стан користи без ваљаног основа, то је правилно другостепени суд применио материјално право, насупрот правном ставу првостепеног суда, када је тужбени захтев усвојио.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. 272/88 од 23. 03. 1988)

КАПАРА

(Чл. 79. и 104. ст. 1. 300)

Уговорне одредбе о капари акцесорне су природе, те у случају да је уговор о купопродаји ништав, ни одредбе о капари немају правно дејство.

Из образложења:

Нижестепени судови су утврдили да је уговор о купопродаји закључен међу парничним странкама ништав, према томе, нема правног дејства ни уговорна одредба о капари, иначе акцесорне природе. Стога нема сумње да су нижестепени судови правилно одлучили када су судили тако да је свака дужна да врати другој све оно што је примала по основу таквог уговора (чл. 104. став 1. 300).

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. 744/87 од 9. 09. 1987)

ВАЉАНОСТ УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ ЗАКЉУЧЕНОГ ПО ПРАВНИМ ПРАВИЛИМА ГРАБАНСКОГ ПРАВА

Уговор о доживотном издржавању са овереним потписима уговорних страна код суда којим се одмах преноси право власништва на некретнинама са примаоца на даваоца издржавања, правно је перфектан без обзира што није оверен од стране судије.

Из образложења:

Судови утврђују да су дана 06. 03. 1979. године отац парничних странака М. А. у својству примаоца издржавања и тужени, као давалац издржавања, закључили уговор о доживотном издржавању. Уговорне стране су овериле своје потписе на уговору код суда 10. 03. 1979. године. Уговор није оверио судија. Уговором је утаноачено да прималац издржавања дозвољава да се без његовог да-

љег одобрења право власништва на некретнинама — предмет свог уговора, у земљишној књизи укњижи у корист даваоца издржавања, задржавајући за себе право доживотног плодоуживања. Уговор је спроведен у земљишној књизи.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања правилно су ниже степени судови применили материјално право када су тужбени захтев као неоснован одбили.

Наиме, тужилац темељи захтев за утврђење ништавости уговора о доживотном издржавању на чињеници да уговор није оверен од судије.

Према правним правилима имовинског права, могао се закључити уговор о доживотном издржавању којим се једна уговорна страна обавезује да доживотно издржава другу уговорну страну, а која јој још за свог живота као накнаду за издржавање уступа у својину или на коришћење своју имовину, целокупну или само један њен део. Такав уговор је правно ваљан и када није оверен од стране судије, уколико иначе испуњава све друге материјалне и формалне услове за ваљаност уговора, па и онда ако се закључује у време када је био на снази пропис члана 116. Закона о наслеђивању („Сл. лист САПВ”, број 8/75) јер се ове одредбе односе на уговор о доживотном издржавању другачијег садржаја, када се предаја имовине даваоцу издржавања одлаже до смрти примаоца издржавања.

Стога, како су у овом случају предмет уговора о доживотном издржавању некретнине, те како је уговор сачињен у облику предвиђеном прописима у промету непокретности, који су били на снази у време сачињења уговора, тачније уговор је сачињен у писменом облику, а потписи уговорних страна оверени од суда — сагласно тада чл. 10. Закона о промету непокретности („Сл. гласник СРС”, број 15/74) то је и по оцени овог Врховног суда спорни уговор о доживотном издржавању правноваљан.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. 680/87 од 02. 09. 1987)

ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

БРИСОВНА ТУЖБА

(Правно правило параграфа 68. ст. 1. бившег Закона о земљишним књигама)

У брисовној парници суд одлучује само о ваљаности укњижбе с обзиром на подобност одређене исправе за укњижбу, а не о стварним материјално-правним односима странака у погледу права на спорним некретностима.

Из образложења:

Првостепени суд утврђује да је уговором о поклону од 24. 03. 1982. године тужиља поклонила туженом — свом сину, право својине на 1/2 дела спорне некретности у природи породичне стамбене зграде, а да би тужени могао да подигне кредит. Међутим, грешком при спровођењу овог уговора у земљишној књизи суда убележено је право својине туженог на спорној некретности не у 1/2 дела како је уговором уговорено и молбом за земљишно-књижни пренос тражено, већ право својине у целини.

На основу утврђених чињеница првостепени суд закључује да је тужбени захтев основан, те исти усваја.

Одлучујући о жалби туженог, другостепени суд прихвата у свему чињенично стање утврђено у првостепеној пресуди као правилно утврђено, али налази да се у конкретном спору ради о брисовној тужби, па како је тужба поднета по протеку рока од 10 година у ком року је тужиља једино могла устати са тужбом код суда, а према правним правилима земљишно-књижног права, то закључује да је тужиља изгубила право на подношење такве тужбе, па уважавањем жалбе првостепену пресуду преиначује и тужбени захтев одбија.

Међутим, правно становиште другостепеног суда не може се прихватити као правилно.

У брисовној парници суд одлучује само о ваљаности укњижбе с обзиром на подобност одређене исправе за укњижбу, а не о стварним материјално-правним односима странака у погледу права на спорним некретностима (правно правило из

параграфа 68 став 1 бившег Закона о земљишним књигама).

У предметном спору тужбени захтев није управљен само на брисање земљишно-књижног стања, с обзиром на подобност исправе на основу које је извршена укњижба права својине, већ је захтев тужбе и утврђење права својине на спорној некретности, дакле, тужба садржи својинско-правни захтев који је требало расправити.

(Решење Врховног суда Војводине, бр. Рев. 589/87 од 26. 08. 1987)

ЗАБЛУДА О ПОБУДИ КОД ПОКЛОНА

(Чл. 61. ст. 1. и чл. 62. 300)

Када је тужилац поклонио туженој спорну непокретност очекујући да ће на тај начин приволети тужену да остатак живота проведу у ванбрачној заједници, па након овога дође до раскида ванбрачне заједнице, ради се о заблуди о побуди, која проузрокује рушљивост овог правног посла.

Из образложења:

Судови утврђују да су парничне странке засновале ванбрачну заједницу 01. 01. 1978. године. Мотивисан жељом да остатак живота проживи са туженом у овој заједници тужитељ је поклонио туженој своје право својине на некретности парц. бр. 3275/1 у површини од 7 ари 28 m², на којој су према споразуму имали да саграде заједничким средствима викендицу и у истој да станују до краја живота. Правни посао су закључили 02. јуна 1979. године у форми купопродајног уговора. Ово са разлога да би онемогућили сину туженог да уговор о поклону побија као наследник тужитеља. Права воља странака је била уствари закључење уговора о поклону. Ванбрачну заједницу странке су прекинуле 01. 10. 1983. године.

Код таквог стања ствари основано су судови закључили да је оспорени купопродајни уговор привидан (симулован) који према одредби чл. 66. став 1. 300 („Сл. лист СФРЈ”, број 29/78) нема дејства међу странкама уговорницама али према стварној њиховој вољи исти при-

крива уговор о поклону (дисимуло- ван) који је важећи, сачињен у фор- ми прописаној за пренос права сво- јине на непокретности.

Из утврђених чињеница произи- лази да је тужилац поклатио туже- ној спорну непокретност у заблуди, очекујући да ће на тај начин при- волети тужену да остатак живота проведе у ванбрачној заједници у викендици коју би на овом плацу саградили, до чега међутим није дошло јер је заједница живота пре- кинута. Ради се о битној заблуди о побуди. Према одредби чл. 62. 300 код уговора без накнаде битном за-

блудом сматра се и заблуда о по- буди која је била одлучна за преу- зимање обавезе. Следи да заблуда тужиоца у погледу мотива да туже- ној учини поклон, проузрок је рела- тивну ништавост овог правног посла.

У таквој ситуацији нижестепени судови су правилно применили ма- теријално право када су усвајањем овог тужбеног захтева изrekli рела- тивну ништавост спорног уговора о пореклу.

(Пресуда Врховног суда Војводи- не бр. Рев. 217/88 од 16. 03. 1988)

Приредио
Александар Вортић
адвокат у Н. Саду

САОПШТЕЊА

БИЛАНС ПРИХОДА И РАСХОДА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ 1987. ГОДИНЕ

Кonto	Назив конта	Планирано у 1987.	Остварено у 1987.
I ПРИХОДИ:			
700	Пренос дела вишка прихода из 1986. у 1987.	330.681.—	330.681.—
711	Наплаћена чланарина	34,802.000.—	36,016.609.—
721	Наплаћена дотација од СИЗ-а за науч. рад	1,850.000.—	1,737.500.—
730	Наплаћени приходи од издавачких делат.	3,759.000.—	4,796.841.—
768	Остали ванредни приходи	3,505.717.—	2,550.205.—
СВЕГА ПРИХОДИ		44,247.398.—	45,431.836.—

II РАСХОДИ:

460	Средства	радника АКВ	21,000.000.—	18,270.337.—
4000	Трошкови	канц. материјала	608.490.—	693.737.—
4001	"	огрева	3,995.000.—	2,909.569.—
4003	"	матер. за одрж. посл. прост.	39.000.—	82.361.—
4004	"	осталог материјала	16.000.—	31.207.—
4007	"	отписа ситног инвентара	93.000.—	135.250.—
4010	"	уtroшка електричне енергије	445.000.—	262.250.—
4020	"	штампања	4,893.750.—	5,096.362.—
4021	"	инвестиц. одрж. основ. сред.	68.516.—	249.656.—
4023	"	ПТТ услуга	850.000.—	801.910.—
4029	"	осталих производних услуга	20.000.—	22.860.—
4031	"	комуналних услуга	137.416.—	178.176.—
4032	"	занатских услуга	4.000.—	—
4034	"	ауторских хонорара	1,135.072.—	976.645.—
4035	"	стручне и периодичне штампе	130.000.—	162.306.—
4039	"	осталих непроизводних услуга	25.200.—	23.600.—
4050	"	репрезентације	1,360.000.—	1,274.268.—
4060	"	амортизације основних средстава	1,200.000.—	724.289.—
408	"	трошк. врш. повр. и привр. посл.	—	1,692.728.—
4089	"	осталих материјалних расхода	825.990.—	881.521.—
411	"	банкарских услуга	60.000.—	64.868.—
4130	"	премије осигурања	107.290.—	107.290.—
4140	"	дневница у земљи и иностр.	1,666.338.—	360.440.—
415	"	превоза у земљи и иностранс.	871.040.—	297.125.—
4180	"	чланарине САВЕЗ-у	3,400.000.—	2,747.000.—
4181	"	СИЗ-а за грађ. земљиште	33.914.—	33.913.—
4189	"	остали разни	75.000.—	28.000.—

Конто	Назив конта	Планирано у 1987.	Остварено у 1987.
420	„ трошк. за међунар. сарадњу	679.000.—	—
463	„ пореза и доприноса из дохотка	448.382.—	1,461.906.—
468	„ накнаде и пом. радним људима	60.000.—	—
	СВЕГА РАСХОДИ	44,247.398.—	39,570.199.—
ВИШАК ПРИХОДА	УКУПНО ДИНАРА		5,861.637.—

РАСПОРЕД ДЕЛА ВИШКА ПРИХОДА

	Динара
— Пословни фонд за библиотеку	1,000.000.—
— Фонд заједничке потрошње за остале намене	2,530.000.—
— Пренос дела вишка прихода у наредну 1988. годину	2,331.637.—
УКУПНО ДИНАРА	5,861.637.—

Руководилац рачуноводства
Марија Адамовић

ПРЕДСЕДНИК
Боривој Јекић

БИЛАНС СТАЊА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ 1988. ГОДИНЕ

Конто	Назив конта	Износ
I АКТИВА		
002	Грађевински објекти	11,078.242.—
003	Опрема	8,604.633.—
008	Остала основна средства	74.991.—
022	Исправка вредности грађевинског објекта	— 1,546.642.—
023	Исправка вредности опреме	— 3,570.968.—
080	Новчана средства за зај. потрош. за потр. станов.	49.400.—
081	Удružена средства за заједн. потр.	661.196.—
083	Потраживања по кредитима датим радницима АКВ	364.457.—
084	Новчана средства за зај. потрош. за друге потр.	560.582.—
100	Жиро рачун	13,206.138.—
101	Благајна	62.051.—
120	Купши	753.000.—
122	Потраживања по основу доприноса и чланарина	4,221.076.—
198	Остала активна временска разграничења	741.783.—
310	Залихе материјала	867.641.—
360	Ситан инвентар у употреби	1,194.268.—
УКУПНА АКТИВА		37,321.484.—
II ПАСИВА		
200	Обавезе по обустављеним порезима и допр.	41.574.—
220	Добављачи у земљи	2,067.295.—
238	Остале обавезе	160.438.—
250	Обавезе по основу личних расхода	1,375.158.—
280	Обавезе по обустављ. порез. и допр. на лич. расх.	1,278.458.—
295	Обрачунати приходи	4,974.436.—
296	Део вишка прихода за пренос у наредну годину	2,331.637.—
298	Остала пасивна временска разграничења	1,678.670.—
900	Пословни фонд	19,235.946.—
980	Извори средстава за заједн. потр.-стамб. фонд	1,072.701.—
981	Фонд за остала средства за заједн. потрошњу	3,092.933.—
988	Остале обавезе по основу средс. за зај. потр.	12.602.—
УКУПНА ПАСИВА		37,321.848.—

Руководилац рачуноводства
Марија Адамовић

ПРЕДСЕДНИК
Боривој Јекић

**ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ПРИХОДА И РАСХОДА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ
ВОЈВОДИНЕ 1988. ГОДИНЕ**

Конт	Назив конт	Износ
I ПРИХОДИ:		
700	Пренос дела вишка прихода по Завршном рачуну 1987. године	2,331.637.—
711	Наплаћени приходи од чланарине адвоката	78,660.000.—
721	Наплаћени приходи од СИЗ-а за науч. рад	3,700.000.—
730	Наплаћени приходи од издавачке делатности	13,824.000.—
7301	Наплаћени приходи од издав. дел.-тарифа	760.000.—
768	Наплаћени остали ванредни приходи	2,700.000.—
УКУПНИ ПРИХОДИ		101,975.637.—

II РАСХОДИ:

4600	СРЕДСТВА РАДНИКА АКВ	48,200.000.—
4000	Трошкови канцеларијског материјала	2,900.000.—
4001	„ огрева	7,020.741.—
4003	„ одржавања чистоће посл. простора	89.700.—
4004	„ осталог материјала	36.800.—
4007	„ исправке вредности ситног инвентара	320.000.—
4010	„ утешка електричне енергије	680.000.—
4020	„ штампања	12,300.000.—
4021	„ инвестиционог одржавања осн. ср.	158.000.—
4023	„ ПТТ-услуга	1,950.000.—
4029	„ осталих производних услуга	46.000.—
4034	„ ауторских хонорара	3,240.000.—
4035	„ стручне штампе	370.000.—
4039	„ осталих непроизводних услуга	58.000.—
4050	„ репрезентације	2,300.000.—
406	„ амортизације осн. средстава	1,660.000.—
4089	„ осталих материјалних расхода	2,000.000.—
411	„ банкарских услуга	120.000.—
4130	„ премије осигурања осн. средстава	154.800.—
4140	„ дневница у земљи и иностранству	5,000.000.—
415	„ превоз у земљи и иностранству	2,800.000.—
4180	„ чланарине за међународну сарадњу	800.000.—
4181	„ СИЗ-у за грађевинско земљиште	231.596.—
4188	„ чланарине САВЕЗ-у Реп. и Покр. комора	5,800.000.—
4189	„ осталих ванредних расхода	150.000.—
463	„ пореза и доприноса из дохотка	2,990.000.—
468	„ помоћ и накнада радним људима	600.000.—
СВЕГА РАСХОДИ		101,975.637.—

Руководилац рачуноводства
Марија Адамовић

ПРЕДСЕДНИК
Боривој Јекић

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 08. 07. 1988. године, донете су следеће одлуке:

1. Записник са претходне седнице Управног одбора је једногласно усвојен.

2. Узет је на знање извештај Боривоја Јекића, председника УО, о одржавању IV конгреса правника Југославије у Београду, као и прославе поводом 120 година неовисног одвјетништва Хрватске у Загребу, којој је присуствовао заједно са Владимиром Трухаром, чланом УО.

3. Узет је на знање извештај о стању новчаних средстава на жиро-рачуна Коморе, и наложено је рачуноводству АК Војводине да за наредну седницу Управног одбора припреми извештај о томе које су ставке прекорачене и због чега.

4. Узет је на знање извештај Боривоја Јекића, председника УО, да је Савез републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије донео одлуку да сваки југословенски адвокат уплати износ од 12.000.— динара као једнократну помоћ за исплату обавеза према Међународној унији адвоката. Овај износ војвођански адвокати ће уплатити преко АК Војводине заједно са уплатом IV квартала.

5. Мирослав Здјелар, главни и одговорни уредник „Гласника“ поднео је извештај о прослави 60 година „Гласника“ АК Војводине.

6. Донета је одлука да се Мирјани Јовановић, техничком уреднику „Гласника“ АКВ, исплати хонорар у износу од 400.000.— динара на име техничке обраде јубиларног броја „Гласника“ бр. 6/88.

7. Др Сава Грујић, председник Комисије за примену Тарифе, поднео је извештај о раду на Тарифи АК Војводине. Након разматрања могућности доношења нове Тарифе по „бод систему“, као и могућности измена Тарифе у погледу њене примене на дан пресуђења, Управни одбор је донео закључак да се др Сава Грујић, председник Комисије за примену Тарифе, задужује да сачини нови предлог Тарифе у погледу вредновања, а посебно у погледу признавања примене Тарифе која важи на дан пресуђења.

8. Управни одбор је донео одлуку да се Мирјани Јовановић исплати износ од 100.000.— динара на име техничке обраде Тарифе бр. 18.

9. Стеван Рончевић, председник Комисије за статутарна и нормативна акта, известио је Управни одбор о Иницијативи за измену и до-

пуну Закона о адвокатури и служби правне помоћи Извршног већа Скупштине града Новог Сада, где се предлаже оснивање радних организација за пружање правне помоћи физичким лицима и радним организацијама. Боривој Јекић, председник УО, известио је да је одговор АК Војводине на ову Иницијативу написан и достављен Покрајинском секретаријату за правосудје и управу. Након тога Управни одбор је донео закључак да се текст одговора на Иницијативу достави свим адвокатским коморама и Савезу републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије.

10. У вези припрема за Изборну скупштину АК Војводине, која ће се одржати до краја 1988. године, Управни одбор је донео закључак да се свим Општинским организацијама адвоката достави бројно стање адвоката по седиштима виших судова у Војводини, опште критеријуме за избор и број чланова УО и свих осталих органа АКВ који се бирају, како би Општинске организације благовремено размотриле ове податке.

11. Решењем број 264/88 уписан је у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Качар Срето, дипл. правник из Новог Сада, са адвокатском канцеларијом у Новом Саду, ул. Матице српске бр. 4, а са даном давања свечане изјаве.

12. Решењем број 234/88 брисана је из Именика адвоката АК Војводине у Новом Саду Антић Живка, адвокат у Бачкој Паланци, због пресељења седишта адвокатске канцеларије на територију Одвјетничке коморе Хрватске, а са даном 30. 06. 1988. године. За преузимаатеља адвокатске канцеларије одређена је Рађеновић Лепосава, адвокат у Бачкој Паланци.

13. Решењем број 253/88 брисан је из Именика адвоката АК Војводине у Новом Саду Шемовић Есад, адвокат у Ади, због пресељења адвокатске канцеларије на територију Адвокатске коморе у Мостару, а са даном 1. 08. 1988. године.

14. Решењем број 236/88 брисана је из Именика адвокатских приправника АК Војводине у Новом Саду Влајковић Гордана, адвокатски приправник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничком вежбом код Антић Живке, адвоката у Бачкој Паланци, а са даном 30. 06. 1988. године.

15. Решењем број 256/88 узето је на знање да се Миковић Срђан, адв. приправник у Панчеву, са адвокатско-приправничком вежбом код Миковић Милана, адвоката у Панчеву, налази на одслужењу војног рока почев од 16. 06. 1988. године.

16. Решењем број 252/88 узето је на знање да су адвокати Шемовић Есад и Грчки Александар из Мола, раскинули уговор о оснивању удружене адвокатске канцеларије од 8. 10. 1987. године и да од 1. 07. 1988. године свако за себе води индивидуалну адвокатску канцеларију и то Александар Грчки у Молу, ул. Светозара Милетића бр. 44/а, а Шемовић Есад у Ади, ул. Вука Караџића бр. 22.

17. Решењем број 255/88 узето је на знање да се Душан Ербе, адвокат у Панчеву, налази на боловању почев од 21. 03. 1988. године. За привременог заменика је одређен Чубрило Станко, адвокат у Панчеву.

18. Решењем број 251/88 узето је на знање да је Бранку Царићу адвокат у Новом Саду истекло боловање, те да је отпочео са радом у својој адвокатској канцеларији са даном 2. 07. 1988. године.

19. Решењем број 269/88 Шаламон Шандор, адвокат у Суботици, именован је за преузимаатеља адвокатске канцеларије Стипана Војнића Хајдука, адвоката у Суботици.

20. Решењем број 262/88 Шаламон Шандор, адвокат у Суботици, одређен је за преузимаоца адвокатске канцеларије Беле Бачлије, пок. адвоката у Суботици.

21. Решењем број 241/88 евидентиран је уговор о пружању правне помоћи закључен између Пуhalовић Александра, адвоката у Темерину, и Опште занатске задруге „29. новембар” из Темерина од 18. 01. 1988. године.

22. Управни одбор је донео одлуку да се Боровој Јекић, председник УО, упућује на Конференцију Међународне уније адвоката у Барселони у периоду од 11—15. 10. 1988. године.

23. Решењем број 212/88 брисан је из Именика адвоката АК Војводине у Новом Саду Мирковић Душан, адвокат у Титовом Врбасу, због невршења адвокатске делатности, а са даном 8. 07. 1988. године.

24. Управни одбор је донео одлуку да сви председници Издавачког савета „Гласника”, главни и одговорни уредници и председници Управног одбора након пензионисања имају право на бесплатан примерак „Гласника”.

25. Управни одбор је донео одлуку да се дневница за службена путовања у земљи за органе Коморе утврђује у висини од 10.000.— динара.

Управни одбор

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду, одржаној 2. 09. 1988. године, донете су следеће одлуке:

1. Записник са претходне седнице УО је једногласно усвојен.

2. Председник УО Боровој Јекић известио је да су АК Војводине посетили председник и секретар АК Србије и да се том приликом разговарало о досадашњој и будућој сарадњи. Закључено је да је убудуће потребно остваривати тешњу сарадњу поводом свих питања од значаја за адвокатуру, те да ће први корак у том правцу бити остваривање телевизијске емисије са ТВ Београд о питањима легислативе и функционисања правног система.

3. Узет је на знање извештај председника УО да је „Гласник” АК Војводине одликован Орденом заслуга за народ са сребрном звездом, па је донета одлука да се одликовање „Гласнику” уручи на Изборној скупштини која ће се одржати до краја ове године.

4. Узето је на знање да ће се од 19—22. 10. 1988. године одржати V међународни конгрес за социјално осигурање и обезбеђење адвоката у Риму, и да ће се од 20—22. 10. 1988. године одржати I конгрес Европског удружења адвоката у Паризу. Наредни Бечки правнички разговори ће се одржати 3. 02. 1989. у Бечу.

5. Узет је на знање извештај о стању средстава на жиро-рачуну АКВ, као и извештај о дуговању адвоката која закључно са 1. 09. 1988. године износе 21,379.347.— динара. Узет је на знање и извештај рачуноводства АКВ о прекорачењу појединих ставки финансијског плана.

6. Узет је на знање извештај да је Адвокатској комори Војводине достављена понуда за увођење аутоматског система регулације централног грејања у просторије АКВ, па је, обзиром на прекорачење појединих ставки у односу на финансијски план за 1988. годину, као и на трошкове који би обухватили увођење аутоматског система утврђен предлог ребаланса финансијског плана за 1988. годину и одлучено да се сазову ванредна Конференција 23. 09. 1988. године и ванредна Скупштина 24. 09. 1988. године.

7. Утврђени су посебни критеријуми за избор органа АКВ које ће разматрати ванредна Конференција.

8. Након што је Врховни суд Војводине поништио решење АК Војводине о одбијању захтева за упис у Именик адвоката АКВ Виллов Стипана, дипл. правника из Суботице, УО је донео одлуку да Виллов Стипана позове да допуни своју документацију, а његова молба ће бити разматрана на наредној седници УО.

9. Решењем број 305/88 уписан је у Именик адвоката АКВ у Новом Саду Матић Мирослав, дипл. правник из Суботице, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Енгелсова бр. 10, а са даном 2. 09. 1988. године.

10. Решењем број 310/88 уписан је у Именик адвоката АКВ у Новом Саду Томашев Бранислав, дипл. правник из Зрењанина, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, ул. Трг републике бр. 1/1, а са даном 2. 09. 1988. године.

11. Решењем број 316/88 уписан је у Именик адвоката АКВ у Новом Саду Плачков Душан, дипл. правник из Новог Сада, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, ул. Стражиловска бр. 6, а са даном 2. 09. 1988. године.

12. Разматрање захтева за упис у Именик адвоката АКВ у Новом Саду Продановић Драгана, дипл. правника из Новог Сада, одложено је за наредну седницу УО због непотпуне документације.

13. Решењем број 332/88 уписана је у Именик адвокатских приправника АКВ у Новом Саду Вера Стевановић, дипл. правник из Сремских Карловаца, са адвокатско-приправничком вежбом код Видосаве Миливојевић-Чупић, адвоката у Новом Саду, а са даном 2. 09. 1988. године.

14. Решењем број 280/88 брисан је из Именика адвоката АКВ у Новом Саду Мићовић Данило, адвокат у Зрењанину због пензионисања, а са даном 16. 06. 1988. године. За преузимаоца адвокатске канцеларије одређен је Мићовић Милорад, адвокат у Зрењанину. Узето је на знање да задржава чланство у Посмртном фонду.

15. Решењем број 300/88 брисана је из Именика адвоката АКВ у Новом Саду Леонора Бурић-Влаховић, адвокат у Новом Саду, услед смрти, а са даном 22. 07. 1988. године. За преузимаоца адвокатске канцеларије одређена је Видосава Миливојевић-Чупић, адвокат у Новом Саду.

16. Решењем број 304/88 брисан је из Именика адвоката АКВ у Новом Саду Козомора Милан, адвокат у Новом Саду, због заснивања радног односа, а са даном 31. 07. 1988. године. За преузимаоца адвокатске канцеларије одређен је Дубајић Ласло, адвокат у Новом Саду.

17. Решењем број 315/88 брисан је из Именика адвокатских приправника АКВ у Новом Саду Плачков Душан, адвокатски приправник у Новом

Саду, са адвокатско-приправничком вежбом код Јакоб Владимира, адвоката у Новом Саду, због уписа у Именик адвоката, а са даном 1. 09. 1988. године.

18. Решењем број 343/88 брисан је из Именика адвокатских приправника АКВ у Новом Саду Бора Јовановић Царил, адв. приправник из Руме, са адвокатско-приправничком вежбом код Михајла Јовановића Царила, адвоката у Руми, због наставка адвокатско-приправничке вежбе на територији Основне адвокатске коморе у Београду, а са даном 1. 10. 1988. године.

19. Решењем број 281/88 узето је на знање да је адвокат Парошки Душан преместио седиште своје адвокатске канцеларије из Србобрана, ул. Бориса Кидрича бр. 41 у Нови Сад у ул. Радичевићева бр. 44, а са даном 15. 07. 1988. године.

20. Решењем број 342/88 узето је на знање да је Јовановић Бора, адв. приправник у Руми, променио презиме у Јовановић Царил Бора.

21. Решењем број 330/88 узето је на знање да је Ковачев Вера, адвокат у Новом Саду, променила презиме у Узелац Вера.

22. Решењем број 326/88 евидентиран је уговор о пружању правне помоћи и заступању закључен између Милић Александра, адвоката у Апатину, и РО „Апатинтранс“ из Апатина од 1. 08. 1988. године.

23. Решењем број 327/88 евидентиран је уговор о пружању правне помоћи и заступању закључен између Колесар Федора, адвоката у Новом Саду, и РО „Литнос“ ООУР „Металопрерађивач“ из Новог Сада од 1. 07. 1988. године.

24. Решењем број 328/88 евидентиран је уговор о пружању правне помоћи и заступању закључен између Колесар Федора, адвоката у Новом Саду, и РО „Литнос“ ООУР „Гвожђар“ у Новом Саду од 1. 07. 1988. године.

25. Решењем број 329/88 евидентиран је уговор о пружању правне помоћи и заступању закључен између Колесар Федора, адвоката у Новом Саду, и РО „Литнос“ ООУР „Метала“ у Новом Саду од 1. 07. 1988. године.

26. Решењем број 335/88 одбијен је захтев Гаши Љуана, адвоката у Новом Саду, за пружање правне помоћи у Бачком Петровцу једном недељно.

27. Наложено је рачуноводству АКВ да Влаховић Драгољубу исплати припадајућу посмртнину иза његове супруге Бурић-Влаховић Леоноре, пок. адвоката у Новом Саду.

28. Наложено је рачуноводству АКВ да Олги Чолаковић из Београда исплати припадајућу посмртнину иза њеног супруга Недељка Чолаковића, пок. адвоката у пензији.

29. Наложено је рачуноводству АКВ да Бурђевић Војислави из Зрењанина исплати припадајући износ посмртнине иза њеног оца Јоцић Драгомира, пок. адвоката у пензији.

30. Одлучено је да се „Гласник“ АКВ пријави за учешће на Међународни сајам књига у Београду у октобру 1988. године.

Управни одбор

Издавачки савет

Председник:

Проф. др БРАНКО ПЕТРИЋ
редовни професор Правног факултета у Н. Саду

Проф. др *Тибор Варади*, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, проф. др *Славко Царић*, декан Правног факултета у Новом Саду, *Буро Шкрбић*, судија Врховног суда Војводине, *Теодора Влаховић*, секретар Секције за друштвено-политички систем ПК ССРНВ, др *Даринка Недељковић*, покрајински друштвени правобранилац самоуправљања, *Живко Будимчевић*, судија Врховног суда Војводине, *Зијах Загорчић*, заменик покрајинског јавног тужиоца, *Недељко Јањушевић*, директор Покрајинског завода за јавну управу, др *Светислав Радовановић*, судија Уставног суда Војводине, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, др *Никола Воргић*, адвокат у Новом Саду, др *Аурел Лошонц*, адвокат у Суботици, *Сава Савић*, адвокат у Новом Саду, и *Стеван Рончевић*, адвокат у Новом Саду

Уређивачки одбор

Главни и одговорни уредник
Мирослав Здјелар
адвокат у Новом Саду

Др *Александар Маркићевић*, адвокат у Новом Саду, *Слободан Бељански*, адвокат у Новом Саду, *Александар Воргић*, адвокат у Новом Саду, *Миливоје Милић*, адвокат у Срем. Митровици, *Александар Грчки*, адвокат у Мољу, *Имре Варади*, адвокат у Зрењанину

Технички уредник
Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај-Јовина 20/І. Телефон: 29-459. Годишња претплата 24.000.— дин. Претплата за иностранство 40 USA долара. Цена једног броја 2.000.— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418—18 од 23. маја 1973. године, Гласник је стручна публикација ослобођена основног и пореза на промет.

Штампа РО штампарија „Будућност“, Шумадијска 12, Нови Сад

